

ตำแหน่งการปกครองและระบบไพร่ในอาณาจักรอาหม

ค.ศ. 1228 - 1826

ชนบทพร วงศ์กาฬสินธุ์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

กลวิธีในการบริหารบ้านเมืองของคนไทกลุ่มหนึ่งที่ตั้งรกรากสร้างอาณาจักรบนดินแดน Kamarup อินเดียท่ามกลางชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งนำหัวหน้าเกรงและดำรงอยู่นานถึงหกศตวรรษย่อมมีระบอบวิธีการบริหารจัดการที่แข็งแกร่งเพื่อความเข้มแข็งของชนท้องถิ่นเดิมที่มีหลากหลายกลุ่ม จึงนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าเอกสารในประเด็นตำแหน่งหน้าที่ของขุนนางและการเกณฑ์แรงงานสามัญชนชายหรือไพร่ซึ่งมีความสำคัญทั้งต่อบ้านเมืองและเป็นดัชนีที่แสดงยศของข้าราชการ พร้อมได้ทบทวนเทียบบางประเด็นระหว่างไพร่และไพร่โดยสังเขป บทความทางวิชาการนี้ได้พบว่า จากศูนย์กลางกระจายอำนาจแตกแขนงทั่วถึง ตำแหน่งข้าราชการสูงสุดหรือรัฐมนตรีแรกเริ่มคือ เจ้าแม่หลวง เจ้าพรองเมือง และเพิ่มภายหลัง เจ้าสิงหลวง ผู้แม่หลวง และเจ้าเมือง ผู้แม่หลวงหรือบารมีผู้กำเมืองหน้าด่านมีอำนาจรองจากษัตริย์ แต่ละตำแหน่งประกอบด้วยสายขุนนางลดหลั่นตามลำดับโดยจำแนกตามงานและเขตพื้นที่ ไปร่ทุกคนได้รับการฝึกทักษะทั้งพลเรือนและทหาร ไปร่ในสังกัดหรือเขตของขุนนางเป็นสิ่งแสดงลำดับยศ หลังจากประจําการไพร่ได้รับเกียรติจากชุมชน ไปร่และไพร่ของไทยมีความต่างและคล้ายคลึงในแง่คุณค่าไพร่ได้รับการยกย่องและเกียรติประวัติ ไปร่ได้รับการสักข้อมือแสดงถึงการเกณฑ์และกำหนดบอกระยะ ทั้งนี้ไพร่และไพร่ต่างเป็นสิ่งชี้ศักดิ์นาของขุนนาง อีกทั้งการศึกษานี้ยังถือเป็นการทำความเข้าใจกับคนไทยแขนงนี้ผ่านตำแหน่งราชการในการบริหารปกครองและระบบไพร่ซึ่งเป็นฐานหลักสำคัญของอาณาจักร

คำสำคัญ อาหม ไท การปกครองอาหม ไปร่ ไปร่

Administrative Position and Paik System in Ahom Kingdom

1228-1826 CE.

Kanopporn Wongkalasin

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

Abstract

The paper discusses the administrative strategy of Ahom, Tai race, who settled in the land of Kamarup in India. Though the kingdom had scaled great heights in political management over them. The kingdom's reign lasted for 600 years and stood among brave tribes which led to the present of study the Ahom administrative position and enrolled adult male subject or paik. Paik had significance

for the country and as an index of government officer hierarchy. The comparison between paik and Thai prie from a feudalist view point was included in this study. Administrative power spread from the center through all directions in the state. The highest rank or ministers on from the very first day of Ahom's government, were Chao Taoluang and Tao Prongmuang and in later eras 3 more ministers were announced; Chaosunglung, Pukanluang and Taomuang. Pukanluang or Barpukan who protected the kingdom's boundary and were the king's deputy. Ministers had a line of authority in different hierarchies according to their duties and areas of responsibility. During enrolled period, every paik practiced both civil and military. The number of paiks in territorial guild or khel were explained by the official ranking. Paik and prie explicated the difference and similarity. In view of human value, paik was admired and honoured while a wrist tattoo presented the enrollment and society strata of prie. Thus both men were the index of a feudalist society. The article introduces this Tai branch through administrative management and paik system which were the strength of kingdom.

Keywords: Ahom, Tai, Ahom Administration, Paik, Prie

1. บทนำ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำพรหมบุตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียในปัจจุบัน เมื่อ ค.ศ. 1228 ปราภฏชื่ออาณาจักรอาหม คนไทกลุ่มนี้เรียกขานดินแดนอาณาจักรตนว่า เมืองนุ่นสุนคำ ที่ขยายความว่า ดินแดนแห่งสวนทองคำหรือทุ่งทองนี้ผ่านห้วงกาลเวลากระทั่ง ค.ศ. 1826 อาณาจักรอาหมกลายเป็นอดีต ประวัติศาสตร์อารยธรรมที่สร้างสมมาตลอดหกศตวรรษได้เผยแพร่วัฒนธรรมและจารีตประเพณีประวัติศาสตร์อินเดียเช่นเดียวกับอาณาจักรสำคัญต่างๆ ดังคำกล่าวในหนังสือ *India's Culture: The State, the Art, and Beyond* โดย B. P. Singh (1998, p. 148) นักประวัติศาสตร์อินเดียบอกกับทัศนะที่ว่า "...มีเพียงอารยันเท่านั้นที่พิชิตดินแดนแห่งนั้นไม่ถูกต้อง หลังอารยันเป็นกรีก ตามด้วยชากา และคุชณะ ก่อนราชวงศ์คุปตะหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาเดียวกับชาวฮั่นเข้ามา แล้วตามด้วยเติร์ก ในอัสสัม อาหมเชื้อสายฉานในพม่าตอนเหนือมุ่งหน้าสู่อินเดียและลงหลักปักฐานอย่างถาวร.." อาณาจักรแข็งแกร่งสร้างตนบนแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์อินดู ดินแดนกามรูป อาณาเขตเมืองนุ่นสุนคำครอบคลุมพื้นที่รัฐอัสสัมตอนบนที่เรียกว่า ที่ราบลุ่มแม่น้ำโลहितญา (Lauhitya Valley แม่น้ำโลहितหรือแม่น้ำพรหมบุตร) หรือแม่น้ำแดง เนื่องจากฤดูฝนน้ำขุ่นสีแดงสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ดินแดนแถบนี้อย่างมาก แม่น้ำพรหมบุตรจะไหลทอดยาวจากที่เบตผ่านรัฐอัสสัม ประเทศรัฐอัสสัมเข้าสู่บังคลาเทศ บรรจบทะเล ทว่าสายน้ำในช่วงเข้าอัสสัมโดยเฉพาะอัสสัมตอนบนนำความชุ่มชื้นสมบูรณ์สู่บ้านเมือง ปลูกพืชได้หลายชนิดพืชหลักคือ ข้าว มันฝรั่ง ถั่วฝักยาว อ้อย ผักต่างๆ เมื่อ ค.ศ. 1662 ผู้จัดบันทึกเหตุการณ์

ของกองทัพโมกุล Shihabuddin Talish¹ พรรณนาถึงดินแดนอัสมัว่า ตอนเหนือของแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์กว่าทางใต้เนื่องจากความชุ่มชื้นที่เกิดจากป่าและแม่น้ำ แต่นอกเหนือจากป่าและหุบเขา แม่น้ำพรหมบุตรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดสภาพอากาศของดินแดนลุ่มน้ำนี้ ร้อนชื้นในฤดูร้อน หมอกปกคลุมในฤดูหนาว.. อัสมัมีอากาศที่เป็นแบบฉบับอันเฉพาะแตกต่างจากดินแดนแถบอื่นทั่วทั้งอินเดียอย่างมาก อากาศอบอุ่นมีอุณหภูมิปานกลางและตลอดทั้งปี อากาศเย็นสบายและสดชื่นในตอนกลางคืน (Choudhury, 1991, p. 117) แม่น้ำพรหมบุตรมีชื่อที่คนไทยเรียกกันว่า แม่น้ำดาวผี (ผีคือเทพ)

จากเมืองมาหวง (ปัจจุบันคือ เมืองลู่ลี่ เขตปกครองตนเองเต๋อหิง ไต จิงโพ มณฑลยูนนาน ประเทศจีน) เข้าสู่อัสมัเมื่อ ค.ศ. 1220 การเดินทางจากถิ่นฐานเดิมนี้ ไม่ใช่เพียงต้องการหาที่ตั้งบ้านเรือนแต่เพื่อก่อฐานตั้งอาณาจักร นำพาให้อาหมเป็นชนชั้นผู้ปกครองบนดินแดนที่ดาชตี้นไปด้วยชนเผ่าที่เก่งกาจ แรกเริ่มเจ้าเสือก่าฟ้า ขณะที่ปรึกษา ประชาชนที่ติดตามมาร่วมกันพิชิตแล้วลงหลักสร้างฐานมั่นคง ภายใต้ความสำคัญของ 3 สิ่งนี้ย่อมมีระบบระเบียบเข้มแข็งที่ทำให้คนไทยกลุ่มนี้สามารถสร้างอาณาจักรที่มีอาณาเขตและขนาดพื้นที่เท่ากับครึ่งหนึ่งของประเทศไทยปัจจุบันและมีประวัติศาสตร์เกรียงไกรเทียบเท่าอาณาจักรอยุธยา (Ghosh, 2007, p. 35) การบริหารจัดการเกี่ยวกับพลเมืองย่อมมีความสำคัญลำดับต้นโดยเฉพาะการจัดการตำแหน่งหน้าที่กิจการบ้านเมือง อีกทั้งระบบการบริหารสามัญชนชายหรือไพร่ (Paik) ของคนแขนงนี้มีรายละเอียดเช่นใดจึงทำให้อาณาจักรรุ่งเรืองได้ยาวนานตั้งแต่การสถาปนา ค.ศ. 1228 และจบยุคสมัยเมื่อ ค.ศ. 1826 และสังเขปเทียบเคียงบางประเด็นระหว่างไพร่และไพร่ในยุคที่ไทยมีระบบฐานันดรไพร่คือ สุโขทัย อยุธยา ถึงรัตนโกสินทร์ก่อนการเลิกทาส จึงนำมาสู่การศึกษาทบทวนเอกสารทางวิชาการว่าด้วยอาหมเฉพาะอย่างยิ่งหัวข้อการปกครองและงานค้นคว้าของไทยในเรื่องไพร่ ซึ่งจะช่วยให้รู้จักคนไทยแขนงนี้ในอีกแง่มุม

2. สร้างอาณาจักร

เมื่อเข้าสู่ดินแดนแห่งนี้ เจ้าหลวงเสือก่าฟ้ายังไม่ได้สร้างอาณาจักรทันที แต่ใช้เวลาเกือบสิบปีในการกระจายลงหลักปักฐาน ชนชนท้องถิ่นไม่ว่าจะผูกด้วยไมตรีหรือรบด้วยอาวุธแต่ละแห่งที่ได้สร้างบ้านเรือนหรือเมือง เจ้าเสือก่าฟ้าได้ทรงแบ่งจำนวนพลเมืองที่ติดตามพระองค์มาจากเมืองมาหวงสร้างถิ่นฐาน ณ เมืองนั้นๆ พร้อมทั้งแต่งตั้งข้าราชการผู้ดูแลเมืองแทนพระองค์

¹ ผู้จัดบันทึกประจำกองกำลังของแม่ทัพ Mir Jumla ในจักรพรรดิออร์ังเซป ได้บันทึกเหตุการณ์และรายละเอียดของดินแดนต่างๆ ที่โจมตี โดยเฉพาะเกี่ยวกับอัสมัทั้งลักษณะการรบ อุปนิสัย จารีตประเพณี ลักษณะบ้านเมือง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ บันทึกนี้ชื่อ ตาริก อี อาชาม (Tarikh-i-Asham) โมกุลเรียกอาหมว่า อัสมั บันทึกนี้มีรายละเอียดครบถ้วนเป็นหนึ่งในเอกสารคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของอาหม

ซึ่งหลายแห่งมีกลุ่มชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ก่อนแล้ว บางกลุ่มสามารถเจรจาด้วยความสงบบางเผ่าต้องต่อสู้เพื่อให้รู้ผลแพ้ชนะ ดังเช่น โมรัน โบโด กาชารี นากา เมื่ออาหมรบชนะผู้แพ้ต้องมอบบรรณาการ เช่น เผ่าโมรันที่มอบผลิตภัณฑ์จากป่า อาทิ ช้าง น้ำผึ้ง สีย้อมผ้า เสือ เป็นต้น และได้ผสมผสานยอมรับจารีตประเพณีของอาหมรวมถึงภาษา ถึงแม้จะชนะชนเผ่าท้องถิ่นได้แล้วพระองค์ทรงผูกมิตรด้วยการยกย่อง ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและสนับสนุนให้แต่งงานระหว่างคนอาหมและชนเผ่าอื่นๆ ประสานรวมเป็นหนึ่งชนชาติ สร้างสมานฉันท์พี่น้องกับผู้ปกครองดั้งเดิมและมอบของกำนัลดังเช่น ทองและเงิน ในบรรดาพลเมืองที่เดินทางจากอาณาจักรเมืองมวานั้น Gait (2005, p. 73) บันทึกว่า จำนวนประชากรหลักคือชายฉกรรจ์ จึงเป็นความเข้มแข็งในการสร้างและขยายปีกแผ่นในช่วงแรกเริ่มก่อสร้างอาณาจักรของชาวอาหมซึ่งเป็นทั้งพลังกำลังในการสู้รบและขยายสายเลือดเผ่าพันธุ์

คนภายนอกเปรียบเทียบดินแดนอาหมนี้ตั้งตะกร้าใส่ทอง (Casket of gold) ไม่มีสิ่งใดที่ทำให้คนอาหมขลาดกลัวแม้จะเผชิญกับภาวะการณณ์ฉุกเฉิน มีคำสุภาษิตที่แสดงถึงการกลับฟื้นคืนว่า “ถ้าดวงอาทิตย์ถูกบดบังแสงเพียงชั่วขณะ แล้วทำไมดวงอาทิตย์จะไม่ฉายแสงขึ้นอีกครั้ง” (Bhuyan, 1985, p. 15) แสนยานุภาพไม่ดับโดยง่าย ถึงจะพบผ่านการป้องกันสู้รบทั้งจากกลุ่มชนเผ่าภายในและภายนอกอาณาเขต เจ้าเสือก้าฟ้าสถาปนาราชวงศ์ สวากาเดวี (Swargadeo) นิยามว่า เทพแห่งสวรรค์ (Lord of Heaven) สืบมาจากตำนานขุนลูงขุนไลของคนอาหมและคนไทยเมืองมว ขุนลูงขุนไลบรรพบุรุษของคนไท พับลิข (สมุดพับ) ว่าด้วยเรื่องนี้ได้นำมาพร้อมการเดินทางสู่อัสสัม และยังคงเป็นตำนานเอกสำคัญของชาวอาหมแม้ทุกวันนี้ เรื่องราวสังเขปว่า เลงดอนแนะนำให้แกนคำลูกชายของตนลงไปสู่โลกมนุษย์เพื่อสร้างอาณาจักรของตน แต่แกนคำไม่ต้องการละจากสวรรค์จึงจัดการให้ลูกชายทั้งสองขุนลูงขุนไลไปแทน เลงดอนมอบ 4 สิ่งให้หลานชาย จุ่มเทพ (เทวรูป) แองदान (ดาบวิเศษ) กลองสองใบใช้ตีเพื่อขอความช่วยเหลือจากเทพ ไก่ตัวผู้สี่ตัวเพื่อบอกเหตุลวงหน้า ขุนลูงขุนไลลงจากสวรรค์ด้วยบันไดทอง เมื่อ ค.ศ. 568 ไปยังเมืองรีมุนดำที่อยู่ของชาวทิสาและฉานซึ่งปราศจากกษัตริย์ผู้ครองเมือง ต่อมาน้องชายใช้อุบายขับไล่พี่ชายออกจากเมือง ขุนไลได้นำจุ่มเทพมาด้วยแล้วออกเดินทางไปยังทิศตะวันตกสร้างอาณาจักรใหม่ชื่อว่า เมืองคูเมืองยาง ปกครองนานถึง 40 ปี แล้วจึงกลับสวรรค์โดยลูกชายทั้ง 7 คนยังอยู่บนโลกมนุษย์ ลูกชายคนสุดท้ายชื่อ ขุนชูเป็นผู้สืบต่อบัลลังก์ ลูกชายคนอื่นๆ ปกครองยังเมืองขึ้นต่างๆ ลูกชายคนโตเป็นผู้รับมรดกจุ่มเทพและปกครองอาณาจักรเมืองกอง ลูกชายคนหนึ่งปกครองอาณาจักรอวาในเขตพม่าด้วยสายสัมพันธ์นี้ผู้ปกครองชาวพม่าจึงเรียกเจ้าชายอาหมว่า เซษฐกษัตริย์ เชื้อสายของขุนไลและขุนชูปกครองเมืองต่อมา 25 ปี หลังจากสวรรคตเมืองถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน ลูกชายคนหนึ่งปกครองเมืองรีเมืองคำ อีกคนหนึ่งปกครองเมืองลูงสืบทอดต่อเนื่องมา 33 ปี เมื่อสายสกุลขาดลงจึงได้สถาปนาทายาท

ขุนชูเป็นกษัตริย์ หนึ่งในทายาทคือ เสือกำฟ้าผู้ก่อตั้งอาณาจักรอาหมซึ่งทรงขัดแย้งกับหนึ่งในบรรดาพี่ชายของพระองค์จึงทรงเดินทางออกนอกอาณาจักรมุ่งสู่ฮัมโดยนำจุ่มเทพมาด้วย (Gait, 2005, p. 69) เนื่องจากบรรพกษัตริย์กำเนิดจากสวรรค์และหวนกลับคืนสู่ที่มา ลูกหลานจึงเป็นทายาทแห่งสวรรค์

ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์สวาภาเดร์สร้างเมืองแจร์รายดอยเป็นเมืองหลวง แต่ช่วงระยะเวลาตลอดสายราชวงศ์มีการเปลี่ยนแปลงย้ายเมืองหลวง 6 ครั้งคือ 1. เมืองแจร์รายดอย (Charaideo) มีดอยสูงลาดสำหรับฝังพระศพกษัตริย์ เป็นเมืองหลวงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1229 - 1396 2. เมืองแจร์เกา (Cheregua) 3. เมืองการ์หูกาว (Garhgaon) 4. เมืองซารากูลี (Salaguri) ริมฝั่งแม่น้ำดิหิง 5. เมืองรังปุร์ (Rangpur) 6. เมืองโจรฮัท (Jorhat) เริ่มต้นในรัชสมัยเสือทิทปองฟ้า (ชื่อฮินดูคือ เการินาท สิงหา ค.ศ. 1780 - 1795) เมื่อ ค.ศ. 1794 ทั้งเมืองหลวงแห่งแรกแจร์รายดอยและโจรฮัทเมืองหลวงสุดท้ายปัจจุบันยังคงชื่อเดิมและเป็นเมืองสำคัญทั้งทางจิตใจและเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิตจากอดีตถึงทุกวันนี้ ภูเขาแจร์รายดอยที่ฝังพระศพกษัตริย์และมเหสีหลายแห่งถูกขุดค้นทั้งจากคนอังกฤษและคนต่างถิ่น ทริพย์สมบัติภายในสุสานถูกขนย้ายแทบหมดสิ้นมีเพียงบางสุสานที่รอดพ้นการขุดรื้อ แม้กษัตริย์ยุคหลังที่รับนับถือศาสนาฮินดูซึ่งถวายพระเพลิงพระบรมศพแต่ยังคงพิธีกรรมนำพระสรีรังคารกลับมาฝังยังแจร์รายดอยเช่นเดียวกับเชื้อสายบรรพราชกษัตริย์อาหมตลอดอายุอาณาจักรทั้งสิ้น 39 พระองค์

รัชสมัยเสือฮังเมืองหรือดิหิงเกียรราชา (ค.ศ. 1497 - 1539) ทรงแต่งตั้งราชโอรสไปดูแลยังเขตเมืองต่างๆ พร้อมทั้งสถาปนาราชสกุลตามสถานที่นั้นๆ ดังนี้ ชารินเกีย ที่ปัมเหมีย น้ำรูปเหมีย ปาร์วาเทีย และตุงคุนเกีย กษัตริย์ได้รับเลือกจากหนึ่งในราชสกุลดังกล่าว ราชสกุลสุดท้ายที่ปกครองอาณาจักรคือ ตุงคุนเกีย เสือเที่ยงเป็นพระองค์แรกที่ดูแลปกครอง ณ เมืองนี้ และสืบราชสกุลต่อโดยโอรสชื่อ ชารันกา โกเฮน และผู้เป็นหลานชายชื่อ โกบาร์ โกเฮน โอรสของท่านผู้นี้เป็นกษัตริย์บนบัลลังก์อาหมและเป็นราชาที่ทรงปรารถนาเรื่องสามารถในการบริหารบ้านเมืองและการต่อสู้กับข้าศึกโดยเฉพาะจากการรุกรานของกษัตริย์มุสลิมจากเบงกอล พระราชประวัติของพระองค์และมเหสีได้รับการจดจำเล่าขานจากชาวอาหมโดยทั่วไป ทรงพระนามว่า กาดาร์ชาร์สิงหา หรือชื่อไทว่า เสือปัดฟ้า (ค.ศ. 1681 - 1696) สายราชสกุลครองราชย์ต่อเนื่องแม่ในยุคที่พม่าเข้ามายังดินแดนฮัม ระยะเวลาครองราชย์ของราชสกุลนี้ทั้งสิ้น 145 ปี (ค.ศ. 1681 - 1826) ตุงคุนเกีย บุรานจี (Tungkungia Buranji) บันทึกทางประวัติศาสตร์เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในราชวงศ์เริ่มต้นบันทึกเมื่อ ค.ศ. 1751 โดย Srinath Duara Barbarua มีสาระสำคัญว่าด้วยเหตุการณ์บ้านเมือง การเมืองในราชสำนัก การบริหารการปกครองของกษัตริย์ ความสัมพันธ์กับชนเผ่าต่างๆ การปฏิบัติงานของข้าราชการ และแรงงานเกณฑ์ในสังกัดหรือไพร่

3. ตำแหน่งขุนนาง

รองมาจากกษัตริย์ตำแหน่งบริหารแรกเริ่มดั้งเดิมที่เจ้าเสือก่าฟ้าทรงแต่งตั้งคือ 1. เจ้าเฒ่าหลวงหรือเฒ่าเมืองหลวงหรือบาร์โกเฮน (Bargohain) 2. เจ้าพรองเมืองหรือบูราโกเฮน (Buragohain พรองคือปกครอง) เปรียบเช่นตำแหน่งรัฐมนตรีในปัจจุบัน สืบสายตำแหน่งต่อเนื่องจนกระทั่งสิ้นสุดยุคอาหม บาร์โกเฮนและบูราโกเฮนมีหน้าที่ดูแลอาณาเขตนอกเมืองหลวง บูราโกเฮนมีอาณาเขตในความรับผิดชอบดินแดนสาดิยาหรือเมืองเครือ อาณาบริเวณดิหิงเป็นพื้นที่ดูแลของบาร์โกเฮน อาหมแบ่งเขตการบริหารเป็นจังหวัด อำเภอและกลุ่มหมู่บ้าน ในยุคของเสือกสูงเมือง ขยายดินแดนรบชนะชาวชูดิอาได้แต่งตั้งเพิ่มอีกหนึ่งตำแหน่งคือ เจ้าสิงหลวงหรือบาร์ปาตราโกเฮน (Barpatra Gohain) ผู้ดำรงตำแหน่งนี้คนแรกคือลูกชายหัวหน้าเผ่าชานากา เรียกตำแหน่งรัฐมนตรีทั้งสามนี้ว่า โกเฮนทั้งสามและเป็นสภาที่ปรึกษาของกษัตริย์หรือตันกาเลีย² ซึ่งถือเป็นเสาหลักของอาณาจักรอาหม ตำแหน่งรัฐมนตรี 2 ตำแหน่งแรกเริ่มเป็นคนไท แต่ตำแหน่งบาร์ปาตราโกเฮนเป็นตำแหน่งของคนนอกกลุ่มไทโดยเฉพาะกลุ่มชนที่มีอำนาจเดิมหรือเผ่าใหญ่ เช่น ชานากา กาชารี โมรัน ฯลฯ ยศหรือศักดิ์ในการปกครองยังคงให้เกียรติแก่ชนพื้นเมืองและผู้ปกครองเดิม ดันกาเลียแต่เดิมหมายถึงคณะรัฐมนตรีซึ่งมี 2 ตำแหน่ง จึงมี 2 ดันการเลียซึ่งเปรียบเหมือนองคมนตรี ตำแหน่งหัวหน้าองคมนตรีหรือราชมนตรีโดยมากจะเป็นตำแหน่งบาร์โกเฮน ราชมนตรีคนแรกได้รับสมญาจากเสือกพิมพ์ (ค.ศ. 1493 - 1497) ว่า ผู้หลวงคำแพง บูราโกเฮน ดันกาเลีย (Sarkar, 2007, p. 18) ดันกาเลียเรียกตนเองว่า เป็นไพร่ของพระราชกษัตริย์จะเป็นผู้เลือกตันกาเลียเองซึ่งมีหน้าที่และคุณลักษณะคือ มีความรอบรู้ใน การงานทั้งหลาย มองการณ์ไกล ตัดสินใจได้ฉับไว และให้คำแนะนำได้รวดเร็วในช่วงเวลาฉุกเฉิน ในช่วงสงครามต้องให้คำปรึกษาในการปราบปรามศัตรู ป้องกันประเทศจากความวุ่นวาย และสามารถรวบรวมอาวุธและกองกำลังเพื่อใช้ในการสงครามได้ เป็นที่ปรึกษาของพระราชกษัตริย์ในทุกๆ สภาวการณ์

กษัตริย์สามารถแต่งงานกับบุตรสาวของโกเฮนทั้งสามได้ ราชกุมารีแต่งงานได้เฉพาะกับบุตรของบาร์โกเฮนและบูราโกเฮน ส่วนบาร์ปาตราโกเฮนไม่ใช่อาหมจึงไม่สามารถแต่งงาน

² ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ (2552, น. 116) ภาษาอาหมเรียกตันการเลียหรือคณะขุนนางนี้ว่า ปอยเถ่าทั้งเมือง เป็นลักษณะ รังกันปอยกันคือการประชุมปรึกษากัน จากการศึกษาของท่านทั้งสองนี้ยังมีชื่อตำแหน่งขุนนางที่เป็นภาษาอาหมอีกมาก เช่น ผู้แก่เจ้าเยีย (ยั้งฉาง) ผู้แก่ผู้แฝงคานหาม ผู้กวนพายเรือ ผู้กวนนา ผู้กินเมืองเจ้รุ่ง หัวชวาคานหาม ฯลฯ โดยมากแล้วงานวิชาการอาหมระบุตำแหน่งต่างๆ เป็นภาษาอัสสัม อีกทั้งยังได้กล่าวถึงคำว่า เซล มีรากศัพท์จากภาษาเปอร์เซีย-อาหรับ คำศัพท์นี้มาพร้อมโมกุล ตั้งแต่ยุคอาณาจักรชาวอาหมใช้ภาษาอัสสัมมากขึ้นเรื่อยๆ กระทั่งใช้ภาษานี้อย่างเต็มรูปแบบ

กับธิดากษัตริย์ได้หรือให้ลูกสาวของตนวิวาห์กับกษัตริย์ได้ (Saikia, 1997, p. 220) กษัตริย์เลือกผู้รับตำแหน่งโกเฮนทั้งสามแต่โกเฮนเองก็สวดส่งความประพุดติของพระราชและมัสิตร์ติดีตอนพระราช Sarkar (2007, p. 10) ซึ่งแจ้งว่า ดันการเสียดสามารถถอดถอนกษัตริย์ถ้ากษัตริย์ยึดอยู่ในความประพุดติไม่เหมาะสม เช่น แต่งตั้งญาติพี่น้องรับตำแหน่งข้าราชการชั้นสูง ฆ่าทำลายผู้ภักดีที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ลงอาญาหนักกับการกระทำผิดเล็กน้อยหรือแม้แต่การสังหารคนดี ไม่นอญูตให้คนดีเข้าเมืองหลวงหรือลงโทษคนดีเมื่อเข้ามาเมืองหลวง ในสภาวะดังกล่าวนี้แม้แต่ผู้แก้หลวงหรือบาร์บารัวก็ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้เว้นแต่ร่วมมือกับสามเจ้าผู้พรองหรือคณะตันกาเลียซึ่งจะเข้าเมืองหลวงพร้อมอาวุธ ปิดประตูเมืองและหลังจากปรึกษากับบาร์บารัวแล้วจะปฏิบัติตามกฎ 'โกเฮนเดวา' แล้วแต่งตั้งบาร์บารัวเป็นตัวแทนกษัตริย์แล้วจึงกำหนดโทษอุจกรจกแก่ที่ปรึกษาของกษัตริย์องค์ก่อน เช่น การเฉือนจมูก หู ควักตา และบีบสะบ้าเข้า ฯลฯ

หลังจากโกเฮนมีข้าราชการเพิ่มอีก 2 ตำแหน่ง คือ ผู้แก้หลวงหรือบาร์บารัว (Barbarua) รับผิดชอบเขตพื้นที่อัสสัมตอนบนมีสำนักงานที่ราชสำนัก และบาร์ผู้การ (Barpukan) รับผิดชอบบริหารจัดการอัสสัมตอนล่างและมีสำนักงานใหญ่ที่เมืองโกฮาติ ในตุงคุนเกีย บุราณจี กล่าวถึงสองตำแหน่งนี้ว่า ทั้งสองตำแหน่งถูกตั้งขึ้นโดยเสียดฟ้า (ประตูป สิงหา ค.ศ. 1603 - 1641) บาร์บารัวเป็นหัวหน้างานบริหารและงานตุลาการ แต่ก็ไม่สามารถแยกอิสระจากโกเฮนทั้งสามได้ นั่นคือบาร์บารัวมีความสำคัญรองจากรัฐมนตรีทั้งสาม ถึงแม้จะอยู่ภายใต้การทำงานของรัฐมนตรี แต่ก็เป็นตัวแทนของโกเฮนทั้งสามเช่นกัน ความคิดเห็นใดที่นำเสนอต่อกษัตริย์เสมือนการเป็นตัวแทนของรัฐมนตรีทั้งสาม สำหรับตำแหน่งเผ่าเมืองหรือบาร์ผู้การ (กานหรือกานแปลว่านาย) นั้นมีความสำคัญต่อประเทศอย่างมาก บาร์ผู้การประจำอยู่ที่เมืองโกฮาติทางตอนใต้ของดินแดนอาหมเป็นเมืองใหญ่และเมืองหน้าด่านสำคัญของอาณาจักร ตำแหน่งนี้รองจากกษัตริย์ (King Deputy) บริหารการปกครองเขตแดนจากกาไลบาร์ถึงเขตแดนของโมกุลอินเดีย เป็นหัวหน้าดูแลเขตชายแดนทั้งด้านการติดกับภูฐานและเบงกอล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและเข้าโจมตีของกองทัพโมกุลอินเดีย (Bhuyan, 1933, p. xxviii) เป็นตำแหน่งที่สำคัญและมีอำนาจมากกว่าบาร์บารัว

กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าบาร์บารัวประจำอยู่ที่เมืองหลวงและราชสำนัก เป็นหัวหน้าของบรรดาข้าราชการขุนนางประจำราชสำนัก ผู้รับตำแหน่งคนแรกคือ โมมัย ตามูลิ บาร์บารัวหรือเรียกอีกชื่อว่า นามจานิ ราชา หน้าทีดูแลเรื่องภาษีของประเทศ เป็นประธานศาลยุติธรรม พิจารณาทุกคดีในศาลชั้นต้นรวมถึงคดีสำคัญต่าง ๆ แต่การพิจารณาคดีความที่สำคัญนั้นต้องมีพระราชหรือข้าราชการผู้ใหญ่เข้าร่วมรับฟังหรือพิจารณาความด้วย ไม่สามารถทำอะไรอย่างอิสระโดยสิ้นเชิงต้องอยู่ในการรับรู้ของโกเฮนทั้งสาม อย่างไรก็ตามการนำเสนอเรื่องราวใดๆ ต่อกษัตริย์

โดยบาร์บารัวถือได้ว่า สาสน์นั้นมาจากโกเฮนทั้งสาม ถึงแม้จะประจำการที่เมืองหลวงซึ่งถือเป็นเขตพระราชฐานและมีหน้าที่ด้านพลเรือนแต่อำนาจด้านทหารบาร์บารัวก็มีเช่นกัน โดยมีไพร่ภายใต้การบัญชา 14,000 คน

บาร์บารัวและบาร์ผู้กานต้องไม่ใช่คนจากสายตระกูลรัฐมนตรีโกเฮนทั้งสาม ซ้อยศเป็นตัวบ่งบอกตำแหน่งการบริหารของขุนนางอาหม แล้วจึงจำแนกไปตามหน้าที่และพื้นที่รับผิดชอบ ถึงแม้จะมีช้อยศเดียวกันก็ตาม เช่น ผู้กาน ฮาซาริกา ไชเกีย โบรา ฯลฯ แต่ละโกเฮน บาร์บารัวและบาร์ผู้กานมีตำแหน่งข้าราชการรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ ภายใต้การบังคับบัญชาของตน และยศต่างๆ มีความเกี่ยวข้องกับไพร่ ไพร่ที่มีอาชีพและทักษะความชำนาญเดียวกันจะถูกจัดอยู่ในก๊อทเดียวกัน แต่ละก๊อทจะจัดให้เข้าไปอยู่ในเขต (Khel) หรือสังกัดซึ่งเขตที่ไพร่เข้าไปสังกัดนั้นก็ช้อยศหรือตำแหน่งขุนนางโดยที่แต่ละตำแหน่งจะได้รับการจัดสรรหรือมีไพร่ในสังกัดต่างจำนวนกัน

4. จำแนกตำแหน่งหน้าที่

นอกเหนือจากเสาหลักทั้งสาม บาร์บารัวและบาร์ผู้กานแล้วยังมีข้าราชการที่มียศดลันและมีหน้าที่รับผิดชอบอีกหลายตำแหน่งกระจายหน้าที่และพื้นที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไป อันประกอบด้วยภารกิจทั้งด้านการทหารและพลเรือน บางหน้าที่เกี่ยวข้องกับโกเฮนทั้งสาม ดังเช่น หน้าที่ในการรักษาเขตชายแดน ผู้กานเมืองสาตียาหรือสาตียาโควาโกเฮนรักษาดูแลอาณาเขตสาตียา มารังกิโควาโกเฮนดูแลพื้นที่มารังกิ โสลัลโกเฮนบริหารจัดการแถบโสลัลและจากียาโลเลียโกเฮนดูแลจากียา ทั้งหมดนี้ต้องมาจากสายตระกูลโกเฮนทั้งสาม หน้าที่เหล่านี้อยู่ภายใต้การดูแลของตำแหน่งบาร์ผู้กาน รวมถึงตำแหน่งอื่นๆ เช่น ผู้กานเมืองหรือราชโควา (Rajkhowa) ผู้แก่หรือบารัว (Barua) หัวเหิงหรือฮาซาริกา (Hazarika เหิงคือ 1,000) หัวปากหรือไชเกีย (Zaikia ปากคือ 100) และหัวชาวหรือโบรา (Bora ชาวคือ 20) ฯลฯ ตำแหน่งบาร์ผู้กาน มีผู้กานภายใต้การดูแลของสภาผู้กานของตนจำนวน 6 ตำแหน่ง ผู้กานคือ ปานิ ผู้กานบังคับบัญชาไพร่ 6,000 คน ดีคา ผู้กานดูแลไพร่ 4,000 คน และยังมีดีหิงเกียผู้กาน เนค ผู้กานและซุติอา ผู้กาน 2 ตำแหน่ง นอกจากนั้นยังมี นยาญโคดา ผู้กาน ดูแลบริหารเรื่องความยุติธรรม และมีตำแหน่งยศรองลงมา อาทิ ปาร์ติยา ผู้กาน คือพราหมณ์ที่ทำหน้าที่ดูแลสวัสดิการของมเหสีหรือราชินี ต่าบูลิ ผู้กานดูแลอุทยานหลวง เนาสาลียา ผู้กานรับผิดชอบขบวนเสด็จต่างๆ โขลาตารา ผู้กาน ดูแลเรื่องอาหารและเครื่องประดับของเชื้อพระวงศ์ในราชสำนัก ลิโอลียา ผู้กานดูแลรักษาวัตฮินดู จาล์บhari ผู้กานดูแลคนรับใช้ในราชสำนัก คาร์กัรียา ผู้กานหรือผู้อำนวยการโรงงานผลิตผงดินปืน เป็นต้น ถัดจากตำแหน่งผู้กาน คือ บารัวซึ่งมีมากกว่า 20 บารัว อาทิ บันดารี บารัวหรือเหรียญก ดูลียา บารัวดูแลรับผิดชอบเสถียรของพระราชธาตันทันกียา บารัว

ผู้อำนวยการด้านกฎหมายหรือบังคับคดี ทานิการ์ บาร์หว์หน้าฝ่ายหัตถกรรม โสนาดาร์ บาร์หว์ เป็นหัวหน้าโรงกษาปณ์ เบจ บาร์หว์แพทย์ประจำพระราชวัง เป็นต้น ราชโควา 12 ตำแหน่งแต่ละราชโความีไฟกัในสังกัด 3,000 คน และอยู่ใต้การกำกับของบาร์บาร์หว์ เป็นผู้แทนของกษัตริย์ในงานต่างประเทศ ตำแหน่งดาลัยเป็นผู้อธิบายรายละเอียดของจโยติชศาสตร์ (Jyotish Shastras) หรือโหราศาสตร์ฮินดูและดูฤกษ์ยามในการเริ่มต้นทำกิจกรรมสำคัญต่างๆ (Gait, 2005, p. 227)

เลขาส่วนพระองค์ มาจินดาบาร์หว์ ต้องประจำการกับพระราชวังในและนอกเวลาราชการ ทั้งกลางวันและกลางคืน ทำหน้าที่เป็นมหาดเล็กต้นห้อง เป็นผู้ประกาศ จดบันทึกและแจ้งคำสั่งของพระราชวังทั้งการนัดและเลื่อนนัดการประชุมต่อสมาชิกสภาที่ปรึกษา บาร์บาร์หว์ บาร์ผู้กานผู้กาน บาร์หว์ และราชโควา เนื่องจากต้องทำหน้าที่สนองพระโอษฐ์จตุรรับสั่งต่างๆ หน้าที่นี้จึงมีผู้ช่วยอีก 5 ตำแหน่ง มาจินดาบาร์หว์ได้รับจัดสรรที่พักส่วนตัวโดยให้อยู่ในสถานที่ที่สะดวกต่อการเข้าพบพระราชวังจะต้องเข้าเฝ้าทันทีที่มีรับสั่ง คอยรับคำสั่งจากพระราชารวมถึงรับรู้ข้อราชการและร่วมปรึกษากับพระราชาลักษณะส่วนพระองค์ เมื่อพระราชารับสั่งมอบรางวัลเป็นที่ดินทำกินโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าแก่ไฟกั มาจินดาบาร์หว์ต้องบันทึกคำสั่งของราชสำนักหรือราชโองการ ลงตราประทับพระราชลัญจกรและแจ้งประกาศการให้รางวัล สำเนาคำสั่งจารึกลงบนแผ่นทองแดงจะถูกเก็บไว้อีกหนึ่งชุดที่หอเก็บเอกสาร ตำแหน่งบาร์หว์มีหน้าที่ดูแลแผนกเก็บรักษาเอกสารที่ว่าด้วยกรรมสิทธิ์ที่ดิน ตำแหน่งนี้จะต้องมีข้อมูลและสถานการณ์เกี่ยวกับที่ดินที่ตนดูแลรักษาบันทึกเหล่านี้ด้วย เมื่อเกิดข้อพิพาทจะต้องมีรายละเอียดชี้แจงและเป็นแหล่งข้อมูลเมื่อต้องการรายละเอียด อีกทั้งสามารถให้คำแนะนำเมื่อประสบปัญหา เมื่อกษัตริย์ประพาสต่างเมืองตำแหน่งนากาเรียบาร์หว์จะมีหน้าที่รายงานความเป็นไปที่เกิดขึ้นในเมืองหลวงให้ทรงทราบและตรวจตราความสงบเรียบร้อยในเมืองหลวง

สภาบริหารของอาหมประกอบด้วย 5 ตำแหน่ง คือ โกเฮนทั้งสาม บาร์บาร์หว์ และบาร์ผู้กานแต่ละตำแหน่งมีอำนาจเหนือกว่าและผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา เช่น โกเฮนทั้งสามอยู่ภายใต้กษัตริย์ บาร์บาร์หว์ทำงานภายใต้โกเฮน บาร์ผู้กานมีกษัตริย์เป็นหัวหน้า ตำแหน่งบาร์บาร์หว์และบาร์ผู้กานมีเจ้าหน้าที่ข้าราชการในสังกัดอีกหลายตำแหน่งทั้งด้านการทหารและพลเรือน

พระราชโอรสเลือกแม่ทัพจากสภาขุนนางประกอบด้วย โกเฮนทั้งสาม บาร์บาร์หว์และบาร์ผู้กานซึ่งจะต้องคำนวณทางโหราศาสตร์ประกอบการเลือก แต่วิธีการเลือกแม่ทัพโดยปกติถือเป็นจุดเริ่มต้นการสู้รบ หนอง ผู้กานซึ่งรับผิดชอบการสู้รบทางบก และปานี ผู้กานรับผิดชอบทางน้ำ ระดับถัดลงมาเป็นบาร์หนองและหนอง บางโอกาสโกเฮนทั้งสาม บาร์บาร์หว์และบาร์ผู้กานจะออกสนาามรบพร้อมกับข้าราชการผู้ใหญ่ ข้าราชการระดับล่างก็ได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการ ตำแหน่งหนองใต้ ใครก็ตามที่เป็นผู้บัญชาการจะเรียกว่า หนองผู้กานหลวง ผู้บัญชาการทหารเรือในส่วนอัสสัมตอนบน คือตำแหน่ง เนบอຍชา ผู้กาน ตำแหน่งรองแม่ทัพเรือคือ โซละดารา ผู้กาน

และควบคุมเรือหลวง เนฮาเลีย ผู้กานโดยมีไฟก์สังกัดเนบอยซา 3,000 คน ผู้บัญชาการ กองทัพเรือในอัสสัมตอนล่างคือ ปานี ผู้กานอยู่ภายใต้การดูแลของบาร์ผู้กาน

ด้านพลเรือนเสมือนการจัดระเบียบความเรียบร้อยสมบูรณ์พร้อมภายในบ้านเรือน การทหารเป็นเกราะกำบังและตรวจตราเพื่อให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น หน้าที่พลเรือนหมายรวมถึง ผู้กาน 12 ตำแหน่ง และบาร์ 20 ตำแหน่ง มีหน้าที่ดูแลปะแขนงต่างๆ วิทยาศาสตร์ การค้า แหล่งรายได้แผ่นดิน วงของกษัตริย์ ครอบครัวของกษัตริย์ กรมกองอื่นๆ การทหารเป็น ทักษะโดดเด่นของอาณาจักรนี้ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์หน้าที่ว่าด้วยการสู้รบกับกองทัพที่ เข้มแข็งทั้งจากเดิร์ก เฮอร์เซีย เบงกอล และโมกุล โดยได้ชัยชนะเหนือกองทัพเหล่านี้ พ่ายแพ้เพียง ชั่วระยะเวลาไม่นานนักแก่มอกุลอินเดีย อีกทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อยระงับความกระด้าง กระเดื่องของชนพื้นเมืองเดิม บริหารจัดการชนกลุ่มต่างๆ ให้เป็นพลเมืองของอาหมและกฎการ เกณฑ์เป็นไฟก์ และเป็นทหารของอาณาจักรได้อย่างสมบูรณ์

4.1 การรบ

กองทหารของอาหมที่สำคัญ คือ ทหารม้า ทหารเรือ กองอาวุธ และกองสนับสนุน กองกำลังทหารม้าแบ่งเป็น 2 แบบ คือกองทหารม้าและกองทหารช้าง ทหารถือว่าจะต้องมีความเชี่ยวชาญและทักษะการขี่ม้า ตำแหน่งที่ดูแลเรื่องม้าคือ โภหิรา บาร์ 2 เป็นหัวหน้าดูแล ม้าหลวง โรงม้าหลวง และอาหารสำหรับม้า มีผู้ช่วยตำแหน่งบาร์ 2 ตำแหน่งคอยดูแลการทำงานของคนขี่ม้าหลวง ตำแหน่งโภหิรา-โซวารีให้การบริการ ทหารม้าและม้าเร็วส่งสาส์นทั้ง ในช่วงสงครามและปกติ รวมทั้งจัดหาอาหาร น้ำ ดูแลม้าสำหรับการล่าสัตว์และการดูแลรักษา โรงม้า บาร์เป็นผู้รับผิดชอบความบกพร่องใดๆ ที่เกิดจากปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้

ตำแหน่งดูแลโรงม้าหลวง และการฝึกม้าสำหรับใช้ในการรบอยู่ภายใต้การบังคับของ บาร์บาร์โดยมีหน้าที่เป็นทหารกองหนุนรักษาและจัดหาฟางให้แก่โรงม้าหลวง ในบุราณจีนบันทึกว่า เสือดำฟ้าใช้กองกำลังทหารม้าปราบเผ่านากา เสือดำฟ้าใช้ม้าในการสู้รบกับเผ่านารา ทว่า ความเชี่ยวชาญใช้ม้าในการรบอาจไม่เทียบเท่าันกรบนอกดินแดนอัสสัมไม่ว่าจะเป็นเดิร์ก เฮอร์เซีย และโมกุลที่มีทักษะการใช้ม้าเป็นพิเศษ ปฐมกษัตริย์โมกุลถูกกล่าวขานว่ามีชีวิตบนหลังม้า สู้รบ โดยใช้ม้าแม้กระทั่งหลังอยู่บนหลังม้า Talish จดเหตุการณ์นี้ว่า “ทหารอัสสัมหนึ่งคนต้านทาน ทหารโมกุลได้ 10 คน แต่หนึ่งพลทหารม้าของโมกุล สามารถขับไล่ทหารอัสสัมได้ 100 คน” (Hazarika, 2015, p. 19) ในช่วงหลังม้ามี่จำนวนลดน้อยลงเนื่องจากต้องนำเข้าจากภายนอก อาณาจักรซึ่งมีอุปสรรคทั้งด้านภูมิศาสตร์ในการเดินทางเข้าอัสสัมรวมถึงการเลี้ยงดูด้วย ในยุค หลังการสู้รบจึงไม่ใช้ม้ามากนัก การใช้ม้าสำหรับการรบไม่ถนัดนักสำหรับอาหมหรืออาจไม่สำคัญ เทียบเท่ากองช้าง ช้างมีมากมายในแถบภูเขาและป่าของอาณาจักร มีผู้เชี่ยวชาญในการฝึกช้าง

โดยเฉพาะ และมีคัมภีร์เกี่ยวกับการฝึกช้างชื่อว่า อาสตีวิทยารานาวา (Hastividyanava) เขียนโดยสุขุมาร์ บาร์โคท ภายใต้การอุปถัมภ์ของเสือดานฟ้า (คิวา สิงหา ค.ศ. 1716 - 1744) และราชินีปรเมเตสวารี สิงหา ชนพื้นเมืองบางกลุ่มเป็นผู้จัดหาช้างให้แก่ทางการรวมถึงราชสำนัก ช้างฝึกใช้งานทั้งในการสงครามและทำงานต่างๆ ในยามสงบ ตำแหน่งที่รับผิดชอบด้านนี้คือ ฮาติบารัว ถึงแม้ชนพื้นเมืองบางกลุ่มจะเป็นผู้จัดหาช้าง ดังเช่น เผ่าโมรันแต่ทางการยังได้จัดสรร ผู้รับผิดชอบหน้าที่นี้โดยมีกองไฟก์ปฏิบัติงานด้วย หน้าที่ของช้างในยามศึก เช่น เปิดทางปรากร เพื่อให้กองทัพทหารผ่านไปได้ ทำลายป้อมปราการ ฟุ้งช้างทำให้ศัตรูกลัวและเสียชีวิต นอกจากนี้ อาหมายังมีความชำนาญการรบด้านอื่นอีก

กองทหารเรือ ตำแหน่งเนาบอยซา ผู้กาน ดูกิจการทหารเรือโดยมุ่งกิจการด้านพลเรือน เป็นหลักแต่เมื่อเกิดสงครามรุนแรงสำคัญขึ้นโดยเฉพาะการเข้ามาของโมกุลจึงได้แยกตั้งกองทหารเรือเพื่อการรบออกต่างหากภายใต้การกำกับของปานี ผู้กานและแยกเป็นหน่วยย่อยต่างๆ โดยมีตำแหน่ง บาร์หนองเป็นหัวหน้าหน่วย แม่น้ำพรหมบุตรและแม่น้ำอื่นๆ ในอาณาจักรอาหม เมื่อยามน้ำหลากจะท่วมเกาะที่ผู้คนอาศัยรวมถึงพื้นที่ราบบริเวณตามเส้นขนานแม่น้ำตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน การควบคุมคุณภาพของกระแสแม่น้ำพรหมบุตรเป็นเรื่องที่ทำได้ยากยิ่ง นอกจากการบริหารจัดการสายน้ำเพื่อประโยชน์ในการเกษตรแล้วยังต้องเรียนรู้อยู่ร่วมกับแม่น้ำสายใหญ่ และแม่น้ำสายอื่นๆ โดยการฝึกฝนคนให้มีทักษะการรับมือและรู้ใจสายน้ำ ริมฝั่งแม่น้ำพรหมบุตร เป็นอยู่ต่อเรือควบคุมโดยเนาโซเลีย ผู้กานและเนาซาเลีย บารัว ทิวทั้งอาณาจักรมีศูนย์ต่อเรือ ไม่น้อยกว่า 10 แห่ง เช่น สาดิยา ดิเชามุค บิสวานาท ฯลฯ ศูนย์กลางต่อเรือที่สำคัญอยู่ที่เมือง โกฮาติ เรือรบมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไป แม้เรือที่ใช้ในราชสำนักก็มีลักษณะแตกต่าง จากเรือรบและใช้ไม่ลักษณะต่างกันด้วย ท่าต่อเรือหลวงมีหลายศูนย์ซึ่งรวมถึงเมืองหลวงของ อาณาจักร

กองอาวุธ เป็นการฝึกฝนอาวุธและใช้อาวุธในยามศึกชายอาหมได้รับการฝึกทักษะ การใช้หอก ดาบ ธนู ปืนใหญ่ และปืนเล็ก การผลิตดินปืนและคลังแสงดินปืนอยู่ภายใต้การ ควบคุมของคาร์การิยา ผู้กานและคาร์การิยา บารัว ปืนเก็บไว้ที่คลังแสงโดยตั้งอยู่ในพื้นที่ ยุทธศาสตร์เช่น แถบเมืองโกฮาติเพื่อเตรียมพร้อมเสมอกับการต่อต้านกองทัพโมกุล ทหารยิงปืน จะได้รับการฝึกฝนพิเศษแยกต่างหากจากหน่วยหรือกองอื่นๆ ทั้งพลปืนเล็กและพลปืนใหญ่ ไม่เปิดการฝึกฝนให้แก่คนทั่วไปแต่เฉพาะเชื้อพระวงศ์เท่านั้น (Sakar, 1994 อ้างถึงใน Hazarika, 2015, p. 20) กองอาวุธปืนแบ่งเป็นหลายประเภทซึ่งรวมถึงปืนสั้น ปืนยาวและปืนใหญ่ แต่ละ ประเภทแยกย่อย เช่น ปืนใหญ่มี 5 ชนิด บิยาคุม ฮาติมุเรีย ทูรยาภิ มิทาฮาลุงและปากมุเรีย ผู้ดูแลควบคุมการผลิตปืนใหญ่คือ คาฮาร์ กุหารเรีย ผู้กานและคากาเรีย บารัว การผลิตดินปืน หรือดินประสิวดูแลโดยจาคริยา ผู้กาน เมื่อผลิตแล้วส่งเข้าคลังสรรพุธหลวง แม่ทัพโมกุล Mir

Jumla ได้ยึดป็นใหญ่อย่างตีรวมทั้งผงดินป็นจำนวนมากจากอาหมซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมการผลิตโดย คาสาร์กหาร์เรีย ผู้กาน สมัยเสือดล้าฟ้าตั้งตำแหน่งพลทหารป็นซึ่งล้วนป็นเจ้าชายเชื้อพระวงศ์หรือโควาทั้งหลาย เรียกว่า โควา-ฮิโรดารี โดยแบ่งป็นสองส่วนตามอายุ 1. อายุมาก เรียกว่า บาจัว ฮิโรดารี-โควา ภายใต้ ฮิโรดารี ผู้กาน 2. อายุน้อยคือ บิทาร์วัล ฮิโรดารี-โควา และมีหน่วยที่สามที่ตั้งพิเศษขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์การก่อกวนของชาวนารา เรียกหน่วยนี้ว่า นารา ฮิโรดารี

ชายอาหมและคนในดินแดนนี้มีความซ้ำของในการใช้ดาบและธนูเป็นพิเศษ ความแม่นยำของการยิงธนูเป็นที่รู้จักถึงกิตติศักดิ์เป็นอย่างดีในหมู่ศัตรูที่สู้รบกับอาหม ธนูมีหลายขนาด โดยมากส่วนปลายมักจะอาบยาพิษไว้ ลูกธนูแบบเรียบ ส่วนหัวแหลมดั่งเข็มใช้ในการสู้รบระยะใกล้โดยใช้ร่วมกับมีดสั้นและดาบชนิดต่างๆ มีดสั้นมีหลายชนิดที่ใช้ต่างระยะในสนามรบ การใช้อาวุธของอาหมมีทั้งเพื่อป้องกันและโจมตี Hazarika (2015, p. 19) เพิ่มเติมข้อมูลว่า ทหารอาหมมีอุปกรณ์การป้องกันที่หมายถึงหมวกสำหรับป้องกันศีรษะ แจ็คเก็ตเนื้อหนาสำหรับร่างกายส่วนบน และโล่กลม 2 แบบ คือใหญ่และเล็กทำจากหนังควาย แรด กวาง อาวุธพื้นฐานใช้ในการจู่โจมคือธนูประกอบด้วยคันธนูและลูกศร หอกและดาบแบบต่างๆ โล่ มีดสั้น และดาบใช้โดยผู้บังคับบัญชา การใช้อาวุธมี 2 แบบ ในการโจมตีระยะใกล้ใช้ธนูที่หัวลูกศรทำด้วยเหล็กหรือไม้ก๊ัด และหน้าไม้ หลังจากโจมตีชนเผ่าพื้นเมืองยังได้ปรับประยุกต์และรับความรู้จากชนท้องถิ่นเดิมด้วยเช่นกัน เช่น ธนูหรือหน้าไม้ของชาวซูดียา ธนูบุญญาของชาวบุญญา หรือการยึดผงดินป็นได้จากการต่อสู้กับชนพื้นเมืองซูดียา แต่ก็ไม่ปรากฏในบันทึกอัสสัมบุราณจีว่ามีการใช้ดินป็นในการสู้รบกับอาหม (Sakar, 1994; Bora, 2007 อ้างถึงใน Hazarika, 2015, p. 20) นอกจากการฝึกทหารการใช้อาวุธเพื่อการรบแล้วยังต้องเตรียมการฝึกทหารไว้เพื่อปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนการทหารด้านอื่นๆ อีก

4.2 สันนิษฐานการรบ

ฝ่ายที่ไม่เป็นทหารสู้รบแบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ โหราจารย์ แพทย์ คนจัดหาเสบียง และสายลับ ในช่วงแรกข้าราชการตระกูลหมอลวงและนักบวชติดตามกองทัพด้วย ต่อมาข้าราชการอินดูวระณะพราหมณ์ชาวอัสสัมและไดวาจนา (Daivajna) พราหมณ์อินเดียให้อยู่ในกองทัพเช่นกัน ข้าราชการตระกูลหมอลวงมีหน้าที่สำคัญในการให้คำปรึกษาแนะนำกษัตริย์เกี่ยวกับศาสนพิธี โหราศาสตร์ ราชพิธี อาหมยุคหลังได้รับอิทธิพลของศาสนาอินดูอย่างมากโดยเฉพาะในราชสำนัก พระนามของกษัตริย์ควบคู่กับชื่อภาษาสันสกฤต กษัตริย์แต่งตั้งพราหมณ์อินดูทั้งจากอัสสัมและแห่งอื่นในอินเดียเข้ารับราชการใกล้ชิดพระองค์เฉพาะอย่างยิ่งปุโรหิตโหราจารย์

(โดยเฉพาะในยุคเสือดานฟ้า) ประกอบพิธีกรรมทั้งฤกษ์ยามเพื่อชัยมงคลและเสริมพลังใจเมื่อพ่ายแพ้ เสียขวัญ

ตำแหน่งข้าราชการที่อยู่ราชสำนักอาหมนอกจากรัฐมนตรีโกเฮนทั้งสาม บาร์บารัว และบาร์ผู้กานแล้ว หมอหลวงจะขาดจากราชสำนักไม่ได้เลย แม้ศาสนาฮินดูเข้ามามีบทบาทลักษณะเดียวกับหมอหลวงก็ตาม และหมอหลวงก็เช่นเดียวกับโกเฮน 2 ตำแหน่งที่มีแต่แรกเริ่มตั้งอาณาจักรหรือกล่าวได้ว่ามีมาก่อนการสร้างอาณาจักรโดยร่วมการเดินทางกับเสือก่าฟ้า เพียงแต่ไม่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ หมอหลวงมี 3 กลุ่มสำคัญ คือ ดีโอไซ (Deodhai) ไปลุง (Bailung) โมฮัน (Mohan) ดีโอไซ มีความหมายว่า แม่นมของพระเจ้า เชื่อว่าเป็นผู้จัดหาอาหารให้พระเจ้าทั้งหลาย และเชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจาก ลวครี (Laokhri) ผู้นำศาสนาให้แก่ขุนไท เป็นพระของชาวอาหมที่สืบทอดตามบรรพบุรุษ ถึงแม้ผู้ใดจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาฮินดูแต่ก็ยังบูชาเทพของอาหมอยู่อย่างเคร่งครัด ดีโอไซต้องทำพิธีกรรมตามแบบแผนที่ปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัดเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบสามเดวีหรือเทวรูปรวมทั้งเครื่องราชกกุธภัณฑ์ประกอบด้วยดาบและขนนก หมอหลวงตระกูลไปลุงสืบสายบรรพบุรุษจาก บุกัก-จี เป็นโหราจารย์ใช้ชาไก่ ทำนายดวงชะตาความอยู่ดีของประชาชน ส่วนหมอหลวงตระกูลโมฮันเป็นผู้จัดการรายละเอียดของพิธีบูชา หมอหลวงเหล่านี้จะต้องเป็นผู้มีความรู้ดีในภาษาอาหมและคัมภีร์อาหมต่างๆ ในหน่วยงานของหมอหลวงหรือพระของอาหมมีข้าราชการหลายตำแหน่งเช่นเดียวกัน ทั้งนักบวช ผู้มีความรู้มากและโหราจารย์ที่มีความสามารถชำนาญในศิลปวิทยาการโหราศาสตร์ ข้าราชการ หมอหลวงตำแหน่งสำคัญมี 3 ตำแหน่งคือ 1. ดีโอไซ ผู้กาน เป็นหัวหน้าด้านศาสนาของรัฐบาลอาหม ตำแหน่งนี้และไปลุง ผู้กานเป็นผู้ดูแลอาหมทั้งมวลและดูแลสวัสดิภาพไฟก์ในสังกัดของตน ตำแหน่งที่ 2 ชริง ผู้กาน และตำแหน่งต่อมาคือ บาร์ชริง บาร์ว คำว่า ชริง (Chiring) มีความหมายว่าเป็นผู้อยู่ในสังกัดของอาลักษณ์ มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบูชาเทพ อยู่ในสาทกห์เรีย (Satgharia)³ ของอาหมในบรรดาตำแหน่งเหล่านี้มี 2 ตำแหน่งสำคัญที่สุดคือ 1. ชริง ผู้กาน (หรือผู้กานชริง)

³ เจ็ดตระกูลของอาหมส่วนมากอยู่ในตำแหน่งราชการระดับสูงประกอบด้วย 1. กษัตริย์ 2. เฒ่าเมืองหลวง 3. เจ้าพรองเมือง 4. อตาบรียา สานดิชอย เฒ่าเมืองใหญ่ (Thaomungtyao) 5. เฒ่าเมืองกันสูงเมือง 6. เฒ่าเมืองใหญ่ 7. เฒ่าเมืองเขเวืองคำ นอกจากนี้ยังมีอีก 24 ตระกูลดั้งเดิม เรียกว่า จะตวอาหม (Jatuwa Ahom) ทั้งสาทกห์เรียและจะตวาร่วมเดินทางกับเสือก่าฟ้าบุกเบิกดินแดนใหม่ มีการปรับจำนวนตระกูลในบางยุคแต่ไม่บ่อยและไม่ปรับเปลี่ยนรุนแรง เช่น เสือก่าฟ้า (ค.ศ. 1281 - 1293) เพิ่มตระกูลหมอหลวงเข้าไปในสาทกห์เรีย คือ โมฮัน ไปลุง ดีโอไซและชริง ในช่วงการปกครองของเสือก่าฟ้าเมืองใต้ปรับตัดชริงออกเนื่องจากขาดผู้สืบสกุล และได้เพิ่มตำแหน่งหรือตระกูลบัณฑิต มังกา (Pandit Manga) ซึ่งเป็นพราหมณ์ฮินดูแทน ครอบครัวหรือตระกูลเป็นหน่วยของการบริหารจัดการบ้านเมืองของอาหมแตกต่างจากสังคมชนเผ่ารอบข้างหรือกลุ่มอื่น คนในสังคมอาหมมีความเท่าเทียมกันหรืออาจมีเพียงบางกลุ่มคนที่มีสถานะแตกต่างจากคนทั่วไปแต่ตระกูลไม่ใช่เกณฑ์จำแนกวรรณะ

จะต้องเป็นผู้มีความรู้มาก เป็นผู้ให้คำแนะนำประเพณีและพิธีการให้แก่กษัตริย์ หน้าที่หลักคือ การให้คำปรึกษาแนะนำไม่เพียงแต่เป็นผู้จัดการหรืออำนวยการการเรียนรู้อารยธรรมและวัฒนธรรม และ การเขียนบันทึกเป็นภาษาอาหรับแต่ยังเป็นหัวหน้าในการจัดงานพิธีกรรมตามจารีตอาหรับ เป็นหัวหน้ากิจกรรมทางศาสนาซึ่งทุกอย่างอยู่ภายใต้การกำกับของดีโอไฮ อาทิ พิธีขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์องค์ใหม่ พิธีอภิเษก (สู่ขวัญ) เป็นต้น เนื่องจากหมอลหลวงมีความรู้หลายภาษาด้วย จึงทำให้เป็นผู้ที่ขาดไม่ได้ และสำคัญยิ่งต้องงานต่างประเทศเป็นผู้ต้อนรับทูตและแปลจดหมายต่างประเทศ แท้จริงเป็นข้าราชการระดับสูง 2. บาร์ซิง บาร์ว (ผู้แก่ซิง) เป็นพระหัวหน้าใหญ่ดูแลสามเดร์ นอกจากนี้ยังมีตำแหน่ง ดีโอกาเรีย บาร์ว เป็นหัวหน้า ดีโอการุ (Deoghar บ้านในการสักการบูชา) ของพระเจ้าที่แจรายดอยและพิธีกรรมบูชาอื่นๆ ดีโอไฮและไปลูงมีบทบาทสำคัญมากในกิจกรรมงานเฉลิมฉลองทางศาสนาของอาณาจักร เช่น การเรียกขวัญ ในช่วงเวลาอันตรายวิกฤตของประเทศหรือหลังจากการได้รับชัย พิธีเฉลิมฉลองขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์องค์ใหม่ ดีโอไฮ ไปลูง โมฮัน พระ และโหราจารย์เทรตนำศักดิ์สิทธิ์เหนือเศวตพระราชา ชำระล้างสิ่งชั่วร้ายพร้อมด้วยการสวดมนต์จากคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ การแต่งงานของเชื้อพระวงศ์ระดับสูงทำพิธีตามจารีตอาหรับ ดีโอไฮและไปลูงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ถึงแม้การแต่งงานจะทำตามพิธีกรรมของฮินดูแต่พระอาหมก็ยังคงต้องอยู่ในงานนี้ด้วย ดีโอไฮและไปลูงต้องให้ความรู้แก่ข้าราชการระดับสูงรวมทั้งโกเฮนทั้งสาม บาร์วและผู้กานตามแบบแผนการสอนของอาหมในด้าน การต่างประเทศหรือการทูต หมอลหลวงที่มีความสำคัญในกิจการนี้ เช่น ซิง ผู้กาน เป็นผู้นำทูตเข้าไปยังสภาห้องพระโรง และถวายสาส์นบนถาดเงินแก่พระราชา พระราชาและข้าราชการผู้ใหญ่ของพระองค์มักให้ดีโอไฮทำพิธีเสี่ยงทายโดยใช้ขาไก่ ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ดีโอไฮและไปลูงจะติดตามผู้บัญชาการรบหรือกองทหารเพื่อคำนวณฤกษ์ยามและการทำนายเหตุการณ์ด้วยขาไก่

ตำแหน่งทั้งสามของหมอลหลวงยังแยกเป็นหน่วยย่อยเช่นกัน ในยามสงครามทั้งพระและโหราจารย์ต้องเข้าร่วมกับการปฏิบัติการพิเศษของกองทัพทหารภายใต้การกำกับของผู้กานในยุคเสื่อทิพปางฟ้า (เการินนาถ สิงหา ค.ศ. 1780 - 1790) เมื่อเกิดการลุกต่อต้านของชาวโทอามาเรีย อาชา หมอลหลวงไปลูงเป็นวีรบุรุษเข้ารบและฆ่าโดยทหารฝ่ายตรงข้าม อย่างไรก็ตาม ดีโอไฮและไปลูงก็ไม่อยู่เหนือกฎหมาย ไปลูงไซเกียแห่งด้ายยังทำผิดต่อปานิ ผู้กานเมื่อพิสูจน์ความผิดจึงถูกฉีกนวมอก ในช่วงการปกครองของเสื่อคล่าฟ้า ดีโอไฮแห่งนังกุมและบุตรชายถูกควักลูกตาเพราะวางแผนปลงพระชนม์ อาณาจักรในยุคหลังพราหมณ์จากศาสนาฮินดูเข้ามา มีบทบาทควบคู่กับหมอลหลวงและได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการเช่นเดียวกับหมอลหลวง ตำแหน่งหัวหน้าหลักคือ 1. ราชครู ผู้กาน เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในกิจการทางศาสนาฮินดู บรรพบุรุษของคนตำแหน่งนี้ชื่อ ราชครู มายังอัสสัมในสมัยเสื่อเสนเมืองและรับราชการเป็นทูต ตำแหน่ง

ผู้กานนี้บรรพบุรุษได้รับแต่งตั้งในสมัยคัมฟ้า (รูดรา สิงหา ค.ศ. 1696 - 1716) 2. จูากร เป็นพระหัวหน้าของวัดฮินดูและการประกอบพิธีพราหมณ์ในนี้ ตำแหน่งนี้ได้รับรางวัลเป็นที่ดินประเภทต่างๆ ไม่ต้องจ่ายภาษี มีไฟกในสังกัดของตนและได้รับการจารึกชื่อไว้บนแผ่นทองแดง 3. บูกาเรีย บาร์วมีตำแหน่งสูงกว่า ราจากริเยาทั้งหลายและเป็นหัวหน้าวัดหรือบ้านในการสักการะบูชาพระเจ้า พระดูแลรักษาเทวรูปประจำวัด ศรี ศรีจายันตี เดวิ ที่กองทัพอาหมสมัยเสือคลุมพ้านากลับมาจากอาณาจักรจายันเทีย 4. เดวิการาร์ บาร์ว เป็นหัวหน้าของเดวิกียได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยมเหสีของเสือดานฟ้า ชื่อ ปุเลสวาริ บาร์กุนวาริ 5. ดีโอเลีย ผู้กานและดีโอเลีย บาร์วเป็นหัวหน้า ที่คอยดูแลกิจการงานที่เกี่ยวข้องกับวัดและการบูรณะ ขณะที่บาร์วดูแลเฉพาะวัดแต่ละแห่งรวมถึงบ่อเก็บกักน้ำหรือแทงค์น้ำ การดูแลวิหารของวิษณุเทพอยู่ภายใต้การดูแลของสาเทรีย บาร์ว

กลุ่มแพทย์ เรียกว่าปีชบาร์วมีหน้าที่รักษาบาดแผลและพยาบาลทหาร กลุ่มจัดหาเสบียงสิ่งจำเป็นที่ต้องมีในกองทัพคือข้าวชนิดที่นิยมกินเช่น โกมาล (Komal) ข้าวชนิดที่ไม่ต้องหุงแต่แช่น้ำก็สุก ข้าวเหนียว แป้งข้าวที่ครึ่งสุกครึ่งดิบ แป้งเกล็ดข้าว และข้าวสวย หน่วยจัดหาข้าวแต่ละหน่วยทหารประกอบด้วยข้าวแบบต่างๆ ดังนี้ โกมาล เซาล์ ข้าวต้มและข้าวแห้ง ซานดาห์ แป้งข้าวครึ่งสุกครึ่งดิบ ซิซา แป้งข้าวครึ่งสุกครึ่งทอด คาไรกูรี แป้งข้าวไม่ต้องนึ่งแต่นำมาทอด เบียร์ข้าวให้บริการทหารในบางโอกาส กลุ่มจัดเตรียมอาหารคือ ไฟกในสังกัดมดกาเรีย ช่วงเวลาหยุดพักรบ การล่าสัตว์ป่า จับปลา เป็นกิจกรรมที่ทหารปฏิบัติได้

สายลับเป็นหน่วยที่ได้รับความสำคัญและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาณาจักรอาหมพัฒนาระบบราชการและหน่วยข่าวกรองอย่างมีประสิทธิภาพและฝึกฝนทักษะต่อเนื่องยาวนาน Sakar (2007, p. 79) เขียนถึงเรื่องนี้ว่า การวางแผนและกลยุทธ์ต่างๆ ล้วนขึ้นอยู่กับข้อมูลจากหน่วยนี้คือสายลับมีความสำคัญอย่างมากต่อการวางแผนกลยุทธ์การรบ อาหมจ้างสายลับหลายคนเพื่อสืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากค่ายทหารของศัตรู ในสมัยเสือคลุมฟ้าแต่งตั้งตำแหน่งไมการี เป็นตำแหน่งสายลับที่จ้างเพื่อจารกรรมข้อมูลของฝ่ายตรงข้าม ตำแหน่งสายลับได้รับความสำคัญมากขึ้นในสมัยเสือเสนฟ้า สายลับต้องปลอมตัวและเดินทางไปยังที่ต่างๆ ในอาณาจักรอื่นๆ ซึ่งต้องหาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตั้งแต่ การแต่งงาน พฤติกรรม จารีต ประเพณี กระทั่งสถานการณ์ทางการเมือง มาจินดาร์บาร์วหรือบารมาจุมดาร์ทำหน้าที่ดูแลกระทรวงต่างประเทศ ต้องรู้ภาษาต่างประเทศ สนทนา อ่าน เขียนและเกี่ยวกับศาลต่างประเทศ ตำแหน่งสายลับแยกเป็น 1. ผู้ตรวจตรา เจ้าหน้าที่และผู้ควบคุมดูแลชายแดนแต่ละแห่งเรียกว่า โซคีย 2. ปลอมตัวเป็นคนจรจัดเดินทางไปในอาณาเขตของต่างอาณาจักร เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาถวายแก่กษัตริย์คือ ตำแหน่ง บาราเก โซรัง-โซวา สามารถเข้าไปในค่ายของข้าศึกในยามวิกาลเพื่อหาข่าวรวมทั้งนำของสำคัญมีค่าของฝ่ายตรงข้ามกลับมา การกระทำนี้มีความสำคัญ

อย่างยิ่งต่อการโจมตีในช่วงกลางคืนของทหารอาหม 3. นักเดินและโสเภณีเป็นวิธีการหาข่าวของทุกประเทศเพื่อดึงข้อมูลจากคนทั่วไปหรือฝ่ายตรงข้าม ถ่วงเวลาเพื่อส่งข่าวให้แก่ผู้บังคับบัญชาของตน สายลับเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะต่อการทหาร อาหมมีระบบการฝึกและคัดเลือกสายลับในการทำหน้าที่สืบข่าวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเข้าไปยังค่ายของฝ่ายตรงข้ามในช่วงวิกาล เพื่อสังเกตสถานการณ์และนำสิ่งสำคัญกลับออกมา เช่น จดหมาย แผนที่เอกสารบันทึกต่างๆ ฯลฯ การเคลื่อนย้ายหรือกิจกรรมต่างๆ ของกองทัพขึ้นอยู่กับกรรายงานข่าวของสายลับหรือซอร์หรือซอร์บาชา

กลยุทธ์การทหารอาหมมี 2 หลัก คือ ป้องกันและโจมตี ด้วยภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขา แม่น้ำ ป่าชฎ อาหมจึงเน้นการป้องกันมากกว่าการเข้าโจมตี การป้องกันโดยการสร้างป้อมปราการมี 2 ลักษณะคือ สร้างบนดินและสร้างบนน้ำ การสร้างป้อมปราการนอกจากแนวธรรมชาติที่เป็นป้อมปราการทั้งภูเขา ป่าทึบ แม่น้ำแล้วการสร้างเขื่อนรูปแบบต่างๆ ยังเป็นลักษณะพิเศษของอาณาจักรนี้ การสร้างรั้วกำแพงไม้ซุงทั้งในริมฝั่งแม่น้ำ กลางแม่น้ำ และสร้างสะพานเรือข้ามแม่น้ำพรมบุตร กำแพงมีความคงทนแข็งแรง Talish บันทึกว่า เป็นหินแกรนิตเนื่องจากการสร้างและโครงสร้างที่แข็งแรง (เปรียบได้กับความแข็งแรงของหินแกรนิต, ผู้เขียน) การสร้างกำแพงจากหิน อิฐมอญ ดินเหนียว ไม้ซุง สร้างคูน้ำล้อมรอบปราการ ไม้ไผ่ที่มีหนามคมปักอยู่ใต้คูน้ำ ป้อมบางแห่งสูงมาก หลักการสร้างป้อมปราการได้มีการรวบรวมเขียนเป็นศาสตร์แห่งการสร้างป้อมปราการโดย Mirza Nathan⁴ ผู้เขียนบาฮารีสถาน (Baharistan)⁵ และพบข้อมูลในบันทึกของข้าศึกที่เข้าโจมตีอัสสัมทั้งจาก เดิร์ก เปอร์เซีย โมกุล การสร้างป้อมปราการทางทหารเรือโดยก่อยึดไปในระดับน้ำลึกซึ่งมีการสร้างหลายแบบโดยสร้างจากไม้ชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไม้ที่เต็มไปด้วยหนามหรือไม้ไผ่ที่มีเดือยแหลมโดยหันหนามแหลมนี้ออกไปป้องกันขัดขวางการใช้สัตว์เข้าโจมตี ป้อมมีหลายปราการระหว่างปราการเป็นคูน้ำเต็มไปด้วยจระเข้ แต่ละชั้นปราการมียามรักษาการ ปราการสร้างสูง ในการสู้รบกับโมกุล ทหารโมกุลมีทักษะความชำนาญในการตัดช่องทางเสียบึงโดยการยึดโจมตีป้อมปราการ แต่อาหมมีกลยุทธ์และทักษะมากกว่าในการป้องกันการโจมตีช่องทางเสียบึงของศัตรู ทหารอาหมเมื่ออยู่ในการรบจะไม่รวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ แต่กระจายเป็นหน่วยเล็ก ๆ และแต่ละหน่วยเชื่อมต่อใกล้ชิด ในด้านโจมตี ทหารอาหมเชี่ยวชาญการรบแบบกองโจรเรียกกลุ่มที่ปฏิบัติหน้าที่นี้ว่า ดากา จูดตา

⁴ ผู้จดบันทึกทางประวัติศาสตร์ในเบงกอล, คูช บิฮาร์, อัสสัมและพิหาร ยุคโมกุลช่วงกษัตริย์ ชะฮันคีร์และชาห์ชะฮัน เป็นนักบันทึกอิสระไม่ได้เป็นข้าราชการที่ได้รับคำสั่งจากกษัตริย์ให้เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์

⁵ Baharistan-i-Ghaibi ผู้บันทึกได้จดเรื่องราวที่พบเห็นในช่วงเวลาที่กองทัพโมกุลเข้าโจมตีดินแดนกามารูปคาซาร์ รวมถึงอัสสัมโดยเฉพาะรายละเอียดการทำสงครามหลายครั้งกับจัตตะกอง บันทึกนี้ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย M.I. Borah

โดยเฉพาะการโจมตีในตอนกลางคืน และทักษะอีกประการของทหารอาหมคือ การตัดการสื่อสารและการส่งเสบียงของฝ่ายตรงข้าม ยุทธวิธีกลวงของอาหม เช่น เข้าใจจุดแข็งของข้าศึกให้ห้องแท้ ล่อหลอกให้ใกล้เข้ามาในเขตตน แล้วตัดการสื่อสารและเสบียง ตัดเส้นทางทหารหลบหลีกแล้วจึงโจมตีให้ราบคาบ (Bhuyan, 2009 อ้างถึงใน Hazarika, 2015, p. 21)

การฝึกฝนทหารทั้งชายฉกรรจ์ที่เป็นไพร่และผู้ที่เป็นทหารประจำ ผู้บังคับบัญชาและข้าราชการประจำกองทัพต้องได้รับการฝึกฝนและรู้ทักษะการรบด้วยการใช้อาวุธต่างๆ ในสนามรบรวมถึงปืน Bhuyan (1969) แจงว่า กษัตริย์ทรงสนพระทัยการฝึกฝนและเตรียมความพร้อมของกองทัพ ช่วงทำสงครามกับโมกุลยุคเสือผงเมือง (จักรพรรดิซิงหา ค.ศ. 1663 - 1670) มักเยี่ยมเยียนกองทัพเพื่อให้กำลังใจเสมอ อีกทั้งกองทัพจัดการแข่งขันทักษะการรบด้านต่างๆ เพื่อให้รางวัลแก่ผู้ชนะ การทหารของอาหมเน้นกฎระเบียบวินัยโดยเชื่อว่า ถึงจะมีจำนวนทหารมากเท่าไรแต่ถ้าไม่มีระเบียบวินัยก็ไม่สามารถต่อสู้ในสมรภูมิได้แม้เพียงความยาวหนึ่งนิ้วของสนามรบ ตำแหน่งทางทหารต่างๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดกษัตริย์จะลงอาญาทหารที่แสดงความขลาดกลัวโดยการตัดส่วนต่างๆ ของร่างกายออกเป็นชิ้นๆ โยนขึ้นไปให้กาและแรง แม้แต่ข้าราชการระดับสูงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ก็ไม่เว้นต้องโทษเช่นนี้ เสือเสนฟ้าประหารข้าราชการหลายคนรวมถึง ฮาซาริกา 2 คนที่นำแผนการสู้รบได้อย่างไร้ประสิทธิภาพ เสือพาดฟ้า (กาดาทาร์ สิงหา ค.ศ. 1681 - 1696) เตือนผู้บัญชาการและข้าราชการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไร้ประสิทธิภาพจะมีผลต่อสมาชิกครอบครัวของพวกเขา ลาซิท บาร์ผู้กาน (Lacit Barphukan) ผู้บัญชาการรบในระหว่างสงครามโมกุลและอาหมได้มอบหมายการสร้างป้อมปราการแก่ลุงของตน แต่ลุงไม่สามารถบรรลุหน้าที่ได้ลาซิทได้ลงดาบเดี่ยวประหารลุงด้วยตนเองเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคร่งครัดในระเบียบวินัยตัวอย่างนี้มีผลอย่างมากต่อกองทัพอาหม

4.3 การพิจารณาความ

นอกจากด้านการทหารแล้วงานตุลาการหรือความยุติธรรมมีบทบาทสำคัญในด้านการปกครองของอาหม โดยพื้นฐานแล้วอาหมไม่มีกฎหมายที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นลักษณะหลักจารีตปฏิบัติและมีกฎของเลงดอน (Lengdon Code) ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติตั้งแต่บรรพบุรุษอาหมตามประเพณีปฏิบัติของฉาน ในยุคต่อมาศาสนาฮินดูมีอิทธิพลต่อสังคมอาหมมากขึ้น โดยเฉพาะศตวรรษที่ 17 ซึ่งมีผลกระทบต่อนโยบายด้านนิติพิสัย แนวทางการทำงานของรัฐบาลการบริหารการปกครองและกระบวนการยุติธรรมใช้กฎหมายฮินดู (Hindu Law) ซึ่งเป็นวรรณกรรมของพราหมณ์ พราหมณ์เองก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในราชสำนักอาหม แต่กฎหมายฮินดูนั้นนำมาใช้ในด้านพลเรือน

ถึงแม้จะเป็นกฎจารีตไม่มีข้อเขียนชัดเจน แต่กระนั้นในบันทึกต่างๆ ของอาหมได้มี การกล่าวถึงลักษณะความผิด บทลงโทษหรือวิธีการลงโทษผู้กระทำผิดไว้ไม่ว่าจะเป็นใน อาหม บูรานจี (Ahom Buranji) สาทซารี (Satsari) หรือตุงคุนเกีย ตำแหน่งด้านความยุติธรรมจึงมี ความสำคัญและระบุหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากไม่ได้แยกตำแหน่งตุลาการเพื่อพิพากษา คดีไว้เฉพาะแต่ข้าราชการระดับหัวหน้าทำหน้าที่พิพากษาคดีความด้วย Welsh (1884 อ้างถึง ใน Sarkar, 2007, p. 47) ให้รายละเอียดว่า ข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชาทุกคนสามารถ ตัดสินความในหน่วยงานของตนจากข้ออุทธรณ์ร้องเรียนของผู้ได้บังคับบัญชาที่มีต่อ ผู้บังคับบัญชาและท้ายสุดถึงการพิจารณาความต่อหน้ากษัตริย์ซึ่งหมายถึงเป็นคดีความสำคัญ ที่กษัตริย์ต้องเข้าร่วมเป็นพยานการพิพากษาคความนั้นๆ อัสสัมตอนล่างผู้บังคับบัญชาสูงสุด ของการอุทธรณ์คือ บาร์ผู้กานถึงพระราชธา ส่วนอัสสัมตอนบนคือ บาร์บารัว แต่ถ้าบาร์ผู้กานและ บาร์บารัวต้องการยื่นอุทธรณ์ของตนต่อกษัตริย์ ข้อร้องเรียนจะพิพากษาโดยตำแหน่ง นาญาญาสุตา ผู้กานและกษัตริย์เข้าฟังการพิจารณาคดี การลงโทษยังได้รวมถึงคนใน ครอบครัวเดียวกันด้วย เช่น บุตรชายของข้าราชการตำแหน่ง บันตารี โกเฮน บังคับยึดที่ดิน จากชาวบ้าน เมื่อมีการร้องเรียนและตรวจสอบความจริงเสื่อเสนเมืองส่งประหารทั้งพ่อและลูก แต่ผู้เป็นพ่อรับรองข้อกล่าวหาของบุตรคนนั้นเป็นจริง แต่ขออุทธรณ์ต่อกรณีของตน เสื่อเสน เมืองจึงแจ้งการร้องเรียนกรณีการกลับคำโดยเป็นทนายแก้ต่างให้ตนเอง ลักษณะเช่นนี้เป็นไป ตามความเชื่อของชาวอาหมที่ว่า “เหง้าขมหน้อยขมขม”

ทั้งนี้พระราชายังเป็นผู้ตัดสินราชทัณฑ์ในคดีอาญาต่างๆ ซึ่งไม่มีกฎระเบียบแน่ชัด สำหรับการต้องโทษในแต่ละกรณี รัฐมนตรีอนุญาตให้ลงทัณฑ์ประหารอาชญากรได้หรือด้วย บทโทษหลัก แต่ห้ามมิให้ประหารโดยเลือดไหลออกจากร่างกายหรือแปดเปื้อนราชฐาน ผู้ที่จะ ทำเช่นนี้ได้มีเพียงกษัตริย์ การอาญาประหารผู้ใดจะต้องเป็นคำสั่งจากพระราชทานั้นและ คำสั่งต้องเป็นลายลักษณ์อักษร รัฐมนตรีสามารถกำหนดโทษด้วยการทำให้ตาบอด ตัดจมูก ตัดหู บีบเข้า ข้าราชการตำแหน่งสำคัญทำผิดจะต้องแจ้งข้อมูลบทลงทัณฑ์แก่พระราชาก่อน ชารา ผู้กานไม่สามารถออกคำสั่งตัดหูและจมูกของผู้ทำผิดได้ แต่สามารถโบย ตบ เขียน ตำแหน่งสามวา ผู้กานที่ถือพัดโบกและหยักูอิ (พืชที่มีคุณค่าสูงและมีสรรพคุณทางยา) บาร์ว และเมลดาเรีย ผู้กานสามารถใช้บทลงโทษลักษณะเดียวกันนี้ได้ โดยการโบยตีและขัง ดูเลีย บาร์ผู้กานแจ้งโทษผู้ทำผิดในลักษณะเดียวกันกับรัฐมนตรี แต่ผู้ทำผิดจะถูกตัดอวัยวะด้วยอาวุธ ผู้ทำหน้าที่เป็นเพชรฆาตในอัสสัมตอนบนเรียกว่า เสอแดง ในอัสสัมตอนล่างเรียกว่า บุรุก

4.4 การโยธา

วิศวกร ข้าราชการตำแหน่งนี้ต้องมีความรู้ความสามารถและผ่านการสอบคัดเลือกหน้าที่ออกแบบและวางรูปแบบการก่อสร้างตั้งแต่ถนน ฝาย เขื่อน บ่อเก็บกักน้ำ แท็งค์สำรองน้ำ ซึ่งกษัตริย์นิยมสร้าง สะพาน อาคาร สุสาน ถนนหลายสายและแท็งค์น้ำที่สร้างยุคอาหมยังคงใช้มาถึงปัจจุบันนี้ งานวิศวกรรมโยธาเหล่านี้จำเป็นทั้งทางด้านการทหารและพลเรือน ยุคเสื่อสูงเมือง (ดิหิงเกียรราชา ค.ศ. 1497 - 1539) ได้เริ่มต้นจัดระบบงานวิศวกรรมโดยแต่งตั้งตำแหน่ง แสงรุ่งหรือแสงรุ่ง อยู่ภายใต้แสงรุ่ง ผู้กานหรือหัวหน้าวิศวกร ในบันทึกโบราณแสง-รุ่ง ผู้กานาร์ บุราณจี (Chang-rung Phukanar Buranji) ได้เขียนรายละเอียดของวิศวกรใหญ่หรือผู้ควบคุม การก่อสร้างอาคาร ส่วนบันทึกโบราณจี (อาหุโบราณจี) กล่าวเพียงว่า วันในการก่อสร้างและใคร เป็นผู้เลือกหรือต้องการสถานที่ใด สำหรับในบันทึกแสง-รุ่ง อธิบายถึงการคำนวณการก่อสร้าง อาคารและวัด ให้ความสำคัญในแง่มุมของศิลปะที่รวมถึงการปั้น และชิ้นงานต่างๆ (Sakar, 2007, p. 48) กษัตริย์อาหมไม่เพียงแต่มีวิสัยทัศน์ในการวางแผนด้านงานวิศวกรรมแต่ยังสามารถ บริหารจัดการไพร่ ผู้ที่ต้องเข้ารับใช้อาณาจักรและมอบหมายการจัดการไพร่ให้แก่วิศวกร กษัตริย์เลือกวิศวกรเฉพาะทางซึ่งจะต้องมีความรู้ทั้งด้านภูมิศาสตร์และธรณีของประเทศ ภูเขา แม่น้ำ และชั้นดิน สำหรับการก่อสร้างถนน เขื่อนสะพานและแท็งค์น้ำในขณะเดียวกันต้องมี จริยธรรมของวิศวกรและสถาปนิกนั่นคือไม่เพียงออกแบบโครงสร้างของตึกแต่อาคารต้องมีความมั่นคงด้วย และไม่แต่สร้างให้มีจำนวนมากเท่านั้น ผู้ดำรงตำแหน่ง แสง-รุ่งคนแรก เป็นคนเผ่าบารวี่ ชื่อว่า ทำ ทาคุม แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นคำไทว่า เฒ่าเมืองไท มีผู้ช่วยคือ บารวี่ ทั้งสองตำแหน่งมีไพร่สังกัด แสง-รุ่ง

โดยทั่วไปแล้วการปกครองระดับหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองระดับล่างสุดภายใต้ การทำงานของโบราณและตำแหน่งสาธาร์คือหน่วยการปกครองระดับเมือง ทั้งสองอยู่ภายใต้การ กำกับของบารวี่ สาหาริยาบารวี่ดูแลเขื่อนฝายและถนนในระดับท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้พื้นที่การ บริหาร สาละลับารวี่ทำหน้าที่ดูแลสวัสดิการของประชาชนจะถูกเรียกตำแหน่งตามพื้นที่นั้นๆ ดังเช่น จันด์คูติยา บารวี่ที่เมืองจันด์กูท และมทุรามูเรีย บารวี่ที่เมืองมาทุราปุรี

5. สายตระกูลตำแหน่ง

ตำแหน่งต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้สืบทอดพอลูกแต่จะมีสายตระกูลที่ถูกเลือกมารับตำแหน่ง เช่นเดียวกับกษัตริย์ที่มีสายราชสกุลดังที่กล่าวแล้ว เช่น ตำแหน่งดูแลเขตแดนอาณาจักรไม่ว่า จะเป็นการป้องกันดินแดนจากกลุ่มชนชาวเขาหรือที่ราบ อาทิจ ตำแหน่งสาธิตญาโควาโกเฮน โมรันนิกโควาโกเฮน โสลาลโกเฮน กาจาลิมุเกียโกเฮน จะถูกเลือกจากสายตระกูลโกเฮนทั้งสาม บุราโกเฮนมี 6 สายตระกูลคือ ทีปาร์ทาเลีย คูกายัน บาร์ทกาเรีย ลังคาเคีย โมรันน-กาห์เลีย

และไลลุงเลีย สายตระกูลของบารีโกเฮนคือ กุยมีลา ปาร์วาเทีย บิลิงกา มีชากาเรีย มาตุไรล์
คูลูกายัน ดิหิงเกีย ซาไต-กาเลีย บูรูโกล์-सानดิโก บารีปาทราโกเฮนประกอบด้วยสายตระกูล
นากา-ปาทรา เคนดุกูเรีย คาลูกายัน และโมรัน-ปาทรา ตำแหน่งบารีบารัวและบารีผู้กานต้องเป็น
คนในสายตระกูล ดิหิงเกีย ลาฮาน ดิหิงเกีย เดารา โทห์รา-โควานร์ ปาทาร์ บูราโกเฮน บากาเทีย
ลูคุระคาน บารีบารัวบางคนมาจากครอบครัวที่นอกเหนือจากข้างต้นคือ โมรันบารีปาทาร์ เขียง
ชารา ซาริงเกีย-เลเตกา กาชารี ชิงและคำดี บารีผู้กานบางคนมาจาก ลันกิ ลันมาคะรุ ซีเทีย พิกไซ-
ซีไต และตารุนเดารา (Bhuyan, 1933, p. xxix) บางตระกูลบ่งบอกชื่อชนเผ่าของตน เช่น นากา-
ปาทรา และโมรัน-ปาทรา จากเผ่านากาและโมรันดำรงตำแหน่งบารีปาทราโกเฮน ไม่จำเพาะ
ตำแหน่งไว้สำหรับอาหมแม้กระทั่งตำแหน่งรัฐมนตรีดังเช่น ผู้ได้รับตำแหน่งบารีปาทราโกเฮน
คนแรกเป็นชนเผ่านากา การดำรงตำแหน่งไม่เป็นมรดกหรือสืบทอดตามสายตระกูล ตระกูล
เหล่านี้ไม่ใช่ครอบครัวเดียวกันและร่วมบรรพบุรุษเดียวกัน ในบันทึกจะบ่งบอกชื่อสายสกุลและ
ตามด้วยตำแหน่ง เช่น ลังกาเกียบูราโกเฮน ลันมาคารูบารีโกเฮน ซาติเกียบารีบารัว ฯลฯ หรือ
การกล่าวถึงยศ ตัวอย่างเช่น มหามันตรีบูราโกเฮน ดันกาเรียของตระกูลคูลูกายัน (Mahamantri
Buragohain Dangaria of Kuoigayan Family) การใช้ชื่อจริงนั้นพบได้บ่อย ชื่อจริงของผู้รับ
ตำแหน่งหรือการค้นหาชื่อจริงมักพบได้ในบันทึกของตระกูล การเรียกชื่อจริงแสดงถึงความ
สำคัญพิเศษ เช่น บารีผู้กานที่เรียกขานกันทุกวันนี้คือ ลาซิท บารีผู้กาน ผู้นำชัยชนะเหนือโมกุล
นำอธิปไตยอาหมกลับคืนชัยชนะครั้งนี้ไม่เพียงเล่าขานเฉพาะความสามารถของแม่ทัพลาซิท
เท่านั้นแต่ความแข็งแกร่งของกองทัพไฟก์เสมอควบคู่กัน

6. ไฟก์

จากกลุ่มชนชั้นปกครองที่มีประชากรน้อยกว่าคนท้องถิ่นเดิมอย่างมาก การจัดการ
การปกครองหรือบริหารผู้ถูกปกครองจึงต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังและมีระบบที่เข้มแข็ง
แต่ไม่แข็งกร้าวกระทั่งเกิดความรู้สึกกดขี่อยู่ดีธรรมดา 'ไฟก์' ระบบบริหารจัดการกำลังพลเมือง
อันเป็นวิธีการดั้งเดิมของอาหม แล้วนำไปใช้กับดินแดนใหม่ กลายเป็นระบบที่เข้มแข็งที่สุดของ
การบริหารจัดการบ้านเมือง เป็นกลุ่มพลังที่สร้างบ้านเมือง เป็นกำลังในการขยายอาณาเขตและ
ป้องกันการรุกราน

บันทึกประวัติศาสตร์อาหมขาดไม่ได้ที่จะกล่าวถึงไฟก์ แม้แต่ในคัมภีร์ราณจี Sakar
(2007, p. 37) เขียนถึงการเริ่มต้นของระบบนี้ว่า ระบบไฟก์เข้าสู่สัมพันธ์พร้อมกับเจ้าเสือก้าฟ้า
ซึ่งมีจำนวน 3,000 คน จัดให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของบารีโกเฮนและบูราโกเฮน จำแนก
ตามหน้าที่แล้วแบ่งเป็นเขตหรือสังกัด ในช่วงแรกเริ่มไฟก์อยู่ในรูป กลุ่ม ชนเผ่าหรือมาจาก
พื้นที่เดียวกันจะถูกจัดให้อยู่กลุ่มเดียวกันภายในเขต เช่น บนพื้นฐานของอาชีพความชำนาญ

หรือถิ่นฐานแถบเดียวกันแต่ละเขตอาจมีสมาชิกตั้งแต่ 1,000 - 5,000 คน ไฟก์เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการที่บุคคลต้องใช้แรงงานหรือรับใช้ราชการเพื่อแลกเปลี่ยนกับการเสียภาษีหรือเสียภาษีโดยใช้แรงงานตนเองแก่รัฐบาล วิธีการและรูปแบบไฟก์พัฒนาการต่อเนื่องมาอย่างค่อยเป็นค่อยไปในยุคสื่อเกรนเมือง (การห์เกาญัน ค.ศ. 1539 - 1552) ปรับระบบโดยให้ไฟก์หนึ่งคนจากสี่คนในหนึ่งหมู่บ้านหรือก๊อทไปเป็นทหาร ถึงยุคของเสื่อเสนฟ้า มอบหมายให้รัฐมนตรีโมมัย ตามูลิ บาร์บารัว ปฏิรูปโครงสร้างระบบไฟก์

6.1 นิยามของไฟก์

ชายในอาณาจักรอาหมที่มีร่างกายสมบูรณ์อายุ 16 - 50 ปี (ยกเว้นเชื้อพระวงศ์ โกเฮน ทั้งสาม ข้าราชการระดับสูง นักบวชผู้มีสถานะสูง คนที่มีอาชีพที่เป็นที่เคารพนับถือ เช่น แพทย์ หมอหลวง) ภายในระยะเวลา 34 ปีของแต่ละคน ต้องขึ้นทะเบียนเป็นไฟก์รับใช้อาณาจักรโดยใช้แรงงานและเป็นทหาร อาณาจักรประกอบด้วยชนหลายเผ่าพันธุ์ ฉะนั้นพลเมืองชายอาหมทุกคนต้องเข้าสู่ระบบไฟก์ แบ่งไฟก์เป็น 2 สถานะ คือ ระดับบนประกอบด้วย ซามัส ซาเมา และวิสะญะ ซึ่งถือเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่เป็นช่างทอง พ่อค้า นักอักษร การปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ต้องใช้แรงงานซึ่งขึ้นอยู่กับทักษะหรืออาชีพเดิมของบุคคลนั้น ระดับล่างเรียกว่า กัณริหรือการิ เป็นไฟก์สามัญเป็นชวนาทั่วไปที่ต้องรับใช้บ้านเมืองด้วยการเป็นทหารเมื่อยามสงครามและเป็นแรงงานยามสงบซึ่งมีหลากหลายหน้าที่ เช่น พลธนู ทำนา รับใช้ราชการ ฯลฯ โดยถือว่าเป็นการรับใช้ภายใต้กษัตริย์และอาณาจักร ไฟก์ระดับนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ คนที่ทำงานในที่ดินของเชื้อพระวงศ์ และกลุ่มที่ทำงานในวัดหรือศาสนสถาน มีหน้าที่รับใช้ทั้งด้านพลเรือนและการทหาร นั่นคือไม่ว่าจะเป็นการใช้แรงงานและการเป็นทหารซึ่งขึ้นอยู่กับการจำแนกหน้าที่และสถานการณ์ในช่วงเวลานั้น ดังเช่น ยามสงครามจำนวนที่ต้องมาเป็นทหารเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับไฟก์ระดับสูงที่จำแนกหน้าที่ตามอาชีพเดิมและความชำนาญด้านฝีมือหรือการทำงาน ไฟก์ระดับนี้ที่ถือว่ามีความสำคัญมากที่สุดคือ พลธนู มีหน้าที่ด้านการทหารและใช้แรงงานอีกทั้งถือเป็นกองกำลังที่สำคัญที่สุดของอาณาจักร เมื่อเข้ามาเป็นไฟก์จะได้รับการฝึกฝนฝีมือทั้งทางทหารและงานสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ ในยามสงบไฟก์ทั้ง 2 สถานะจะได้รับการยกเว้นภาษีและไม่ต้องประจำกองรบจนกว่าจะเกิดภาวะการณ์จำเป็น นอกเหนือจากทั้งสองสถานะแล้ว Baruah (1985, p. 394) เสริมว่า ยังปรากฏไฟก์ที่ทำงานรับใช้หัวหน้าเผ่าหรือผู้ปกครองเผ่าและชวนาที่มีสถานะและฐานะที่มั่งคั่ง คนเหล่านี้สามารถจ่ายเงินทดแทนให้แก่รัฐเพื่อยกเว้นการเข้ารับใช้ทางการ กลุ่มคนเหล่านี้คือกลุ่มบุญันหรือเจ้าของที่ดิน (Landlord) สมาชิกเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางชาวซูดิอา นักธุรกิจ พ่อค้า เสมียน นักประพันธ์ คนเหล่านี้ได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อย เช่น ตำแหน่งบาราหรือโบรา ไชเกีย ตามูลิ ปาซานิ ระบบการ

ให้เงินทดแทนเพื่อยกเว้นการรับใช้ทางการนี้ก่อให้เกิดชนชั้นใหม่ระหว่าง ชาวนาและขุนนาง เป็นกลุ่มที่มีความเป็นอยู่แสนสะดวกสบายมีอิสระเสรีและมีบทบาทสำคัญต่อสังคมการเมือง อาหาม ไพก์ทุกคนมีหน้าที่ทางการทหารและงานแรงงาน และทุกคนจะได้รับการฝึกทหาร โดยเฉพาะยุคหลังการปฏิรูประบบไพก์ของรัฐมนตรี โมมัย ตามูลิ บาร์บารัว

6.2 หน้าที่และผลตอบแทน

การคัดสรรไพก์ให้ประจำอยู่ตามหมู่บ้านหรือกองต่างๆ นั้นขึ้นอยู่กับอาชีพ ความสามารถ ทักษะความชำนาญของไพก์หรือแรงงานทั่วไปที่ทุกคนสามารถทำได้ เช่น บารารัว ดูแลห้อง ราชพัสดุในราชสำนัก โยภกาณิญา เป็นผู้จัดหาปลา น้ำผึ้ง เชื้อเพลิงหุงต้ม บิลาติญา ทำงานใน ที่ดินของรัฐมนตรีโกเฮนทั้งสาม ตำแหน่งบาฮาติญา นักส่งสารที่ต้องเกี่ยวข้องกับชนเผ่าที่อยู่ แถบภูเขาสูง มีลดาเกีย รับใช้งานแรงงานในที่ดินของกษัตริย์และราชินี คาร์กาเรีย ช่างทำดินปืน โสโนวาล์ช่างร่อนทอง คัทคาเทีย คนตัดไม้ ฯลฯ นอกเหนือจากการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ จัดสรรตามความชำนาญแล้ว บางส่วนยังต้องทำงานทั่วไป หรืองานครัวเรือน อาทิ ทำสวน ห้างครัว พาหะ ความสะอาด ดูแลความเรียบร้อยแต่ละส่วนที่บ้านให้แก่เจ้านายหรือขุนนาง ที่ดินสังกัดอยู่ด้วยเพราะขุนนางตำแหน่งต่างๆ จะได้รับการจัดสรรไพก์เพื่อรับใช้ส่วนตัวใน จำนวนที่แตกต่างกัน รวมถึงการเพาะปลูกหว่านไถไม่ว่าจะเป็นในที่ดินส่วนตัวของขุนนางหรือ ที่ดินหลวง เพื่อได้ผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ทั้งนี้การทำงานในลักษณะใดก็ตามไพก์จะไม่ได้ รับเงินเดือนเป็นการตอบแทน แต่อาจได้ในรูปแบบอื่นหรือไม่ได้เลย การทำงานของไพก์คือการ เสียภาษีแก่รัฐ แต่ไพก์ก็ได้รับผลตอบแทนเช่นกันเมื่อปลดประจำการ พื้นดินทุกแห่งในอาณาจักร เป็นของกษัตริย์สามารถแจกจ่ายหรือยึดคืนได้ รางวัลในการตอบแทนไพก์ที่สำคัญคือ ที่ดิน หลังจากรับใช้ราชการแล้วไพก์แต่ละคนจะได้รับมอบที่ดินหรือที่นาคนละเกือบ 3 เอเคอร์โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าใดๆ ได้รับที่ดินเพื่อสร้างบ้านหรือขยายบริเวณบ้านและที่ดินทำสวนโดยเสียภาษี บ้านปีละ 1 รูปี นอกจากผลการตอบแทนด้วยที่ดินแล้ว เมื่อกลับสู่หมู่บ้านตนยังเป็นที่ปรึกษา ด้านการเมืองการปกครองของชุมชนด้วย เนื่องจากในช่วงเวลาที่ประจำการนั้นไพก์หลายคน ได้รับความรู้พื้นฐานด้านรัฐศาสตร์หรือวิชาการเพิ่มมากขึ้น ความรู้พื้นฐานทั้งด้านพลเรือนและการทหารซึ่งต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่รับใช้ชาติจะได้รับการอบรมฝึกฝนและต้องเรียนรู้เพิ่มเติม พร้อมทั้งฝึกฝนเฉพาะทางอีกครั้งเมื่อมาทำงานกับขุนนางในสังกัด เนื่องจากขุนนางแต่ละตำแหน่ง รับผิดชอบหน้าที่และเขตพื้นที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไป

แม้รัฐจะมีการตอบแทนให้แก่การหลีกเลี่ยงไพก์ก็เกิดขึ้นเสมอ ถ้าเป็นการรับใช้ส่วนบุคคล แก่ขุนนางที่ดินสังกัดก็สามารถจ่ายค่าตอบแทน 3 รูปีต่อคนต่อปีเพื่อยกเว้นการใช้แรงงานและ รับใช้ส่วนตัวให้ขุนนาง ไพก์บางคนยืมเงินจากผู้มีฐานะแล้วไม่สามารถจ่ายหนี้ได้ก็กลายเป็นทาส

บางคนตัดสินบนเจ้าหน้าที่ราชการเพื่อถอนชื่อออกจากการขึ้นทะเบียนเป็นไฟก์ บางครั้งก็หลบซ่อนอาศัยอยู่ในศาสนสถาน อย่างไรก็ตามทางการมีระบบบันทึกชัดเจนเกี่ยวกับไฟก์ เช่น ต้องเพิ่มจำนวนไฟก์เท่าไรเมื่อเกิดภาวะจำเป็นหรือจำนวนไฟก์ว่างลงเท่าใด ผู้ใดหลบหนีถือเป็นความผิดร้ายแรง แสดงชัดเจนถึงการประจําการของไฟก์และรายละเอียดประวัติของไฟก์ การสำรวจสำมะโนประชากรนี้เริ่มมาตั้งแต่ครั้งที่เสือก้าฟ้าเข้าสู่สสัม เมื่อมาถึงคํายางพระองค์ทรงให้ นับจำนวนผู้ติดตามพบว่า “เสียชีวิต 60 คน อีก 7 คนสูญหาย เจ้าเสือก้าฟ้าทรงตรัสว่า ใครก็ตามที่เสียชีวิตลง ผู้ใดก็ตามที่ถูกจับกุม คําสนทนาอภิปรายใดที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง อาลักษณ์ต้องจดบันทึกไว้” (Saikia, 1997, p. 4) มีการบันทึกจริงจึงเป็นระบบมากขึ้นในยุคเสือก้าฟ้าเมืองและช่วงของเสือก้าฟ้า ดำเนินการสำรวจและบันทึกด้วยวิธีการทันสมัยมากขึ้น ดังตัวอย่างที่ Sakar (2007, p. 39) อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานะไฟก์ว่า กัณรีไฟก์กับขามาไฟก์บันทึกไว้อย่างรอบครอบระมัดระวัง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานะจากกัณรีเป็นขามา รายละเอียดต้องมีการปรับเปลี่ยนไม่เช่นนั้นบุคคลนั้นจะยังอยู่ในสถานะเดิม การสำรวจสำมะโนประชากรทำให้รู้รายละเอียดประชากรในอาณาจักร

หน้าที่ทางการทหารและพลเรือนไม่แยกออกจากกันเด็ดขาดไฟก์จะต้องทำงานสองหน้าที่นี้โดยมีระยะเวลาประจําการ 6 เดือน ไฟก์ 3 คน (ช่วงแรกเริ่ม 4 คน) จัดเป็น 1 หมู่หรือก๊อท ไฟก์หนึ่งคนเรียกหนึ่งเปา (Powa) โดยจัดไฟก์เป็น 3 ลำดับคือ คนที่ 1 เรียกว่า มุล์ คนที่ 2 คือ ตีวาล์ คนที่ 3 คือ ตีวาล์ ต้องรับใช้กษัตริย์และไวสาญะ (Visaya หน่วยการบริหาร) ในก๊อทจะต้องเข้าปฏิบัติหน้าที่ในภาวะสงคราม และเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน เช่น สงครามหรือประเทศต้องการความช่วยเหลือ เช่น ภัยธรรมชาติ ไฟก์ทุกคนในก๊อทจะต้องหมุนเวียนกันไปเป็นทหาร 3 เดือน ภายหลังเพิ่มเป็น 4 เดือน ซึ่งต้องจำแนกไปตามกองกำลังต่างๆ เมื่อหมดเวลาประจําการแล้วกลับสู่ภูมิลำเนา แต่ยังคงพร้อมเสมอสำหรับการถูกเรียกตัวเข้ารับใช้ประเทศอีกครั้งในภาวะสงคราม การลดจำนวนไฟก์ในหนึ่งก๊อทเหลือ 3 คนในยุคของเสือก้าฟ้า (ราเจสวาร์ สิงหา ค.ศ. 1751 - 1769) ทำให้ภาระงานของสมาชิกในก๊อทเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะบางช่วงเวลาที่ต้องไปเป็นทหารพร้อมกัน 2 คน อีกคนที่เหลือจึงต้องทำงานของไฟก์ทั้งสองคนนั้นซึ่งนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่รับใช้ทางการแล้วยังต้องทำงานรับใช้ขุนนางผู้เป็นหัวหน้าที่ก๊อทสังกัดด้วย ขุนนางหรือตำแหน่งทางราชการที่ไฟก์อยู่ภายใต้การกำกับนี้เรียกว่า เชล ระบบไฟก์และระบบเชลนี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ในระบบปกครองของอาหม

ในตุงคุนเกียอธิบายถึงจำนวนไฟก์ที่ไปร่วมรบกับข้าราชการตำแหน่งต่างๆ ว่า ในช่วงชนเผ่าโมรันลุกขึ้นก่อการกบฏ เสือก้าฟ้า (ลักษมี สิงหา ค.ศ. 1769 - 1780) ได้ประชุมปรึกษากับต้นการเรีย บาร์บารัว ผู้กาน และราชโควาเพื่อแต่งตั้งผู้เหมาะสมเป็นแม่ทัพปราบปรามการต่อต้านของชาวโมรันโดยแต่งตั้ง บิห์ทาร์วัล ผู้กาน จากตระกูลดาวรา เป็นเสนาบดีหรือแม่ทัพ

บัญชาการรบโดยมีไพร่ร่วมกองทัพ 6,000 คน ซึ่งประกอบด้วยมุสลิมและโศวาร์ นอกจากนี้ยังมี กองกำลังพิเศษที่มีทหารไฟก็อีก 8,000 คน อยู่ภายใต้การกำกับของตำแหน่ง ฮาซาริกา ตำแหน่งบาเจา ติมารูกูเรียควบคุมทหาร 1,000 คน ตำแหน่งบาเจา โควานำทหารไฟก็ 1,000 คน ทหารปืนของบาเจา โควาอีก 1,000 คน ตำแหน่งบากลมี 2 กองทัพ ตำแหน่งดาห์ควบคุมกอง ทหาร 1,000 คน ตำแหน่งบิทาร์วัลล์ ซิเคเรทาเลียอีก 1,000 คน และยังมีตำแหน่งอื่นๆ ติดตาม กองทัพไปด้วย นอกจากนี้ยังมีช้าง 8 เชือก ม้า 12 ตัว บิทาร์วัลล์ ผู้กานเป็นหัวหน้าใหญ่ของทุก ตำแหน่ง แม่ทัพได้รับพระราชทานดาบทองคำ นำกองทัพสู่สนามรบ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นใน เดือนคาร์ทิก ปี 1691 (เดือนปีของอาหม) (Bhuyan, 1993, p. 62)

เจ้าชาย 3 พระองค์คือ อนุชาและโอรสทั้งสองของเสือริมฟ้า (ราเจสวาร์ สิงหา ค.ศ. 1751 - 1769) เข้าร่วมกับฝ่ายโมรัน เนื่องจากฝ่ายโมรันรู้ว่าเจ้าชายทั้งสามถูกขับไล่ออกจาก เมืองของตนจึงได้เชิญเข้าร่วมพร้อมเสนอข้อแลกเปลี่ยน หนึ่งในนั้นคือโมรันจะสนับสนุน เจ้าชายขึ้นครองราชย์และกษัตริย์อาหมจะต้องแต่งตั้งชาวโมรันเป็นบารัวและผู้กาน และทราบว่า บาคาเทีย บารับารัวยุยงกษัตริย์ให้ขับไล่เจ้าชายออกจากเมืองน้ำรูป (น้ำหุก) แล้วยังทำร้าย สังหารบริวารของเจ้าชายอีกจึงจะช่วยฆ่าบาคาเทีย บารับารัว เจ้าชายทั้งสามทรงช้างไปยังค่าย ทหารของแม่ทัพ บิทาร์วัลล์ ผู้กาน แล้วเจ้าชายผู้เป็นอนุชาของเสือริมฟ้า กล่าวขึ้นว่า “ท่านผู้กาน สืบเชื้อสายมาจากตระกูล ดาวรา สายตระกูลที่มีได้เจริญงอกงามขึ้นเพียงเมื่อวาน เจ็ดชั่วอายุคน แล้วที่จงรัก รักดีแก่เรา ราชบัลลังก์อาหม สองครอบครัวได้ผูกสัมพันธ์ไมตรี ขณะนี้เราทำนั้นที่ มีสิทธิ์ในการครองบัลลังก์ บาคาเทียล์ บารับารัวใช้อุบายเจรจาขย่งให้กษัตริย์ขับไล่เราออกจาก น้ำรูป ดังนั้นเราจึงก่อสงครามขึ้นเพื่อถอนรากถอนโคน บาคาเทียล์ บารับารัว ตำแหน่งเกียรติยศ ที่เป็นของครอบครัวของตันกาเรีย และสายสกุลอื่นๆ ของอาหมจะสืบต่อดังเดิม เราจะไม่ทำ อะไรแก่ไฟก็ทั่วไปหรือฆ่าใครก็ตาม” (Bhuyan, 1993, p. 63)

7. กระตุกสันหลังของสังคมอาหม

การเข้าเป็นไฟก็ไม่เพียงแต่เข้าไปใช้แรงงานหรือรับใช้หลวงและขุนนางเท่านั้น ทว่า ทุกคนได้ความรู้ความชำนาญและทักษะในการทำอาชีพเพิ่มขึ้น และการฝึกฝนที่ชายทุกคนใน อาณาจักรต้องผ่านคือ ทหาร หลังจากการเป็นไฟก็เปรียบได้ว่าชายทุกคนติดอาวุธจึงเท่ากับ อาณาจักรติดอาวุธเช่นกัน การย่ำเดือนในหน้าที่ของพลเมืองชายว่าที่ต้องพร้อมเสมอกับการ เข้าเป็นกองกำลังทหาร เมื่อบ้านเมืองต้องการทำให้คนและประเทศไม่ประมาท โมกุลที่ยิ่งใหญ่ ยังต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดในการโจมตีอัสสัม เมื่ออาหมเพลิงพล้ำก็สามารถถูกลบคืบ ด้วยกำลังของไฟก็ซึ่งได้รับการยกย่องทั้งจากราชการอาหมและโมกุล Talish พรรณนาถึง ทักษะการรบของชายชาวอาหมไว้ด้วยความพิศวงในความสามารถว่า “ทหารอัสสัมทุกคนชำนาญ

ชำนาญในการแจวเรือ ยิ่งธนู ขุดหลุมกับดัก ยิ่งปืนเล็กและปืนใหญ่ ข้าพเจ้าไม่เคยพบเห็นทหารแต่ละคนจะมีความเชี่ยวชาญเช่นนี้ในส่วนอื่นของอินเดียเลย” (Bhuyan, 1985, p. 147) มีทักษะและกำลังอย่างหาครุบได้ยาก แทบทุกรัฐบาลของโมกุลมีการสงครามเสมอทั้งสงครามในดินแดนและขยายเขตต์ ทหารได้รับการฝึกปรือและเป็นนักรบผู้เชี่ยวชาญการสู้รบโดยเฉพาะยุคของจักรพรรดิออรังเซปที่กำสงครามเสมอจนถึงให้อัสสัมเป็นแผ่นดินที่ยากในการเข้าถึงและต่อกร

ด้านการทหารประเทศชาติไฟก็ไม่ได้ เมื่อยามคับขันทหารประจำการไม่เพียงพอถึงแม้จะไม่ใช้ตำแหน่งทหารถาวรแต่ไฟก็รู้ยุทธวิธีการรบเพราะได้รับการฝึกปฏิบัติในช่วงเกณฑ์แรงงาน เมื่อบ้านเมืองปลอดภัยสงบสงคราม ไฟก็เหล่านี้ได้ใช้ทักษะด้านพลเรือนที่เรียนรู้มาช่วงประจำการเพื่อทำมาหากินและถ่ายทอดความรู้ ประเทศจึงมีกำลังเข้มแข็ง 2 ทาง ทั้งทางทหารและพลเรือน ไฟก็ไม่ใช้เกษตรกรเท่านั้นแต่ทุกอาชีพ ฉะนั้นนอกจากเป็นกำลังปกป้องประเทศแล้วยังเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศด้วย

8. खेल...สังกัดของไฟก็

ระบบ खेलไม่สามารถแยกออกจากระบบไฟก็ได้ เมื่อมีไฟก็ย่อมต้องมี खेल खेलคือสังกัดของก๊อท ผู้ที่เป็น खेलหรือต้นสังกัดคือ ขุนนาง ข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ ขุนนางแต่ละระดับมีก๊อทในความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไป ตำแหน่งข้าราชการบางครั้งชื่อเดียวกันแต่อาจมีรายละเอียดหน้าที่และพื้นที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน ไฟก็ที่ประจำอยู่กับข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ ก็จะมีสังกัดหรือ खेलกับข้าราชการนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยว่า ไฟก็ถูกจัดหรือแจกจ่ายไปตาม खेल เช่น ฮาซาริกาสามารถดูแลหรือบังคับบัญชาไฟก็ได้ 1,000 คน ไฟก็เหล่านี้เป็น खेलของฮาซาริกา การจัดเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติหน้าที่เดียวกันหรือไฟก็ใน खेलมีหน้าที่รับผิดชอบเหมือนกัน เช่นเดียวกับไฟก็ระบบ खेलเริ่มใช้ในยุคของกษัตริย์อาหมพระองค์แรกโดยจัดระบบ खेलตามลักษณะอาชีพของชนเผ่าเหล่านั้น ดินแดนนี้มีชนเผ่าตั้งเดิมอยู่หลากหลายเผ่าจึงแบ่ง खेलให้สมาชิกอยู่ในสังกัดกับชนเผ่าเดียวโดยยึดความชำนาญของแต่ละชนเผ่าและความต้องการของประเทศเป็นพื้นฐาน อาณาจักรของคนไทแผ่ขยายมากขึ้นครอบคลุมดินแดนและชนเผ่าตั้งเดิม การบริหารจัดการทั้งด้านพื้นที่และผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายจึงเป็นจุดเริ่มต้นของ खेलหรือกลุ่มสังกัดแรกเริ่มจัดกลุ่มคนเป็น खेलตามพื้นที่เดิมของประชากรให้มีสิทธิในความเป็นเจ้าของดินแดนหรืออาณาจักรเดิมของตน แต่ยังมีพื้นที่ว่างเปล่าและไม่มีการเพาะปลูกอีกมากมายในอาณาจักร खेलไม่มีข้อผูกมัดใดให้ประจำอยู่ถิ่นฐานเดิม แต่สามารถเคลื่อนย้ายไปตั้งหลักแหล่งที่ใดก็ได้ กษัตริย์ทรงอนุญาตให้ตั้งบ้านเรือน ณ แห่งใดก็ได้ เนื่องจากดินแดนทั้งหมดในอาณาจักรเป็นของพระองค์ อีกทั้งการเพิ่มจำนวนของเจ้าของที่ดิน (Landlord) ในชุมชนของชนเผ่าต่างๆ ซึ่งเป็นการยากในการแก้ปัญหาจึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่อาหมปราบปรามปัญหาเหล่านี้ด้วยมีระบบ

ชุมชนแม้จะได้รับอิสระหรือกึ่งอิสระก็เป็นอันตรายต่อบลลังก์อำมหิตทั้งสิ้น การที่จะให้คนเหล่านี้ยอมต่ออำนาจอำมหิตอย่างสิ้นเชิงจะต้องทำการจัดระบบประชากรหรือพลเมืองของแต่ละชุมชนหรือพื้นที่โดยจัดแบ่งเป็น เซล หรือ สังกัด ฉะนั้นการจัดการเซลในยุคแรกเริ่มของอาณาจักรเป็นการจัดการแบบกลุ่มชาติพันธุ์และอาชีพเดิม สังกัดแบ่งตามความต้องการเบื้องต้นของประเทศและประชาชน เช่น สังกัดคาริคือช่างธนู เซลกูฎราโฆวาดูแลสัตว์ปีกหลวง สังกัดฮีไลดารีหรือสังกัดทหารปืนมีขึ้นภายหลัง การใช้แรงงานเกษตรกรรมทุกประเภทรวมถึงชาวนา งานอุตสาหกรรมทั้งด้านศิลปะและช่างฝีมือต่างๆ คัณธนู หัวลูกศร ช่างจักรสาน โรงงานผลิตดินปืน ผู้จัดหาข้าวอาหาร จัดหาน้ำผึ้ง คนร่อนทอง ส่วนคนที่ไม่ได้ใช้แรงงานอาชีพก็ต้องจัดหาสิ่งของเฉพาะ เช่น ผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มลักษณะพิเศษหรือสิ่งอื่นๆ ที่เป็นที่ต้องการ ในสมัยเสือเสนฟ้ามีการปฏิรูปเซล สังกัดหรือเซลแบบเดิมคือ อาชีพดั้งเดิมก็ยังคงดำเนินต่อไป เมื่ออาณาจักรขยายผู้คนกลุ่มใหม่และอาชีพใหม่เพิ่มมากขึ้น แต่ละชนเผ่ามีบุคลิกลักษณะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และไม่ได้มีแบบแผนเดียวกันและไม่มีความร่วมมือกัน เสือเสนฟ้ามอบหมายให้ไม่มีตามูลิ บาร์บารัว ปรับโครงสร้างระบบเซลเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในขั้นตอนการผลิตและแจกจ่ายผลิตภัณฑ์ เช่น โสนารี เซล (ช่างทอง) ตาดิ (ช่างทอผ้า) โดบา (คนซักผ้า) นาปีด (ช่างตัดผม) เดลิส (ช่างสกัดน้ำมัน) กุมาร์ (ช่างปั้นหม้อ) มาลี (คนทำสวน) และคานิการ์เซล เป็นสังกัดของมุสลิมชาวอัสสัมซึ่งมีทักษะการทำดาบ ปักร้อยและสลักไม้ แกะสลัก หล่อปืนใหญ่

อีกทั้งชนเผ่าท้องถิ่นเดิมจำนวนประชากรของบางกลุ่มขยายจำนวนมีความแน่นนอนแจ่มชัด ดังเช่น ชนเผ่าในบริเวณที่ครอบครองในระยะแรก และใครมีหลักแหล่งที่ใด คนกลุ่มใหม่คือใคร มีจำนวนมากน้อยเท่าไร มีทักษะด้านใดซึ่งต่างช่วงเวลาข้อมูลบางด้านเปลี่ยนแปลงทำให้มีผลต่อการจัดเซล ดังเช่น สมัยเสือดาลา (ชัยชวัช สิงหา ค.ศ. 1648 - 1663) ไฟก์ที่เป็นช่างล้างทองเพิ่มจำนวนขึ้นจาก 12,000 คน เป็น 20,000 คน ซึ่งปกติแล้วไฟก์จะจัดให้อยู่ในเซลเดียวกันตามหน้าที่นั้นๆ แต่เนื่องด้วยอิทธิพลของพระฮินดูจึงต้องแยกและทำหน้าที่บำรุงดูแลวิหารของลัทธิพราหมณ์และลัทธิไวษณพ (Sakar, 2007, p. 40) ถึงยุคของเสือฟิงเมืองมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดหมวดหมู่เซลครั้งสำคัญ เหตุผลเนื่องจากไฟก์ที่ทำหน้าที่เดียวกันในเซลนั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือไม่เป็นที่พอใจของต่างเซล เพราะหลายหน้าที่ต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากเซลอื่นๆ โดยเฉพาะในช่วงสงครามกับโมกุลนายพลลาซิท บาร์ผู้กานจึงจัดระบบใหม่อีกครั้งโดยให้แต่ละเซลพึ่งพาตนเองได้ด้วยการจัดให้หนึ่งเซลมีไฟก์หลายหน้าที่ความชำนาญ ทั้งนี้จะกล่าวถึงไฟก์ที่มีหน้าที่เดียวกันในหนึ่งเซล อันเป็นระบบแรกเริ่มบาทรฐานที่ก่อร่างสร้างอาณาจักรอำมหิตที่แข็งแกร่งท่ามกลางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การก่อวางทั้งจากภายนอกและภายในเอง

บาร์บารามีสภาที่ปรึกษาตำแหน่งผู้กาน 6 ตำแหน่ง ทำงานภายใต้สำนักงานเดียวกับ บาร์บารัว มีหน้าที่เก็บภาษีของราชวงศ์ในรูปแบบของสิ่งของต่างๆ เรียกหน้าที่ทั้ง 6 นี้โดยรวมว่า โชราร์ผู้กาน แต่ละหน้าที่มีความรับผิดชอบเฉพาะและไพก์ในความดูแล ดังนี้ 1. เนาไปซาผู้กานดูแลฝัพายเรือหลวงซึ่งเป็นไพก์ 1,000 คน ทหารเรือรบหลวง 5,000 คน และมีไพก์ส่วนตัว 30 คน 2. ไปทาร์วัลผู้กานดูแลยามหลวงหรือผู้ดูแลรักษาความเรียบร้อยของราชวังโดยไพก์ 6,000 คน และไพก์รับใช้ส่วนตัว 30 คน 3. นาผู้กานดูแลประตูเมืองหลวงทั้ง 9 ประตู กำกับไพก์ 5,000 คน และไพก์ส่วนตัว 30 คน 4. ดิหิงเกียผู้กานดูแลเขตดิหิงเกีย หน้าที่นี้มี 2 ตำแหน่งเรียกว่า ยูจาเนีย (หรือส่วนบน) ช่วยบาร์บารัวดูแลเมืองหลวง และนามานี (หรือตอนล่าง) ช่วยบาร์ผู้กานที่เมืองโกฮาติ แต่ละตำแหน่งรับผิดชอบไพก์ 400 คน ไพก์ส่วนตัวอีก 30 คน 5. ดีคาผู้กานมี 2 ตำแหน่งเช่นกันคือคนหนึ่งอยู่ที่เมืองหลวงและอีกคนอยู่ที่เมืองโกฮาติ ที่เมืองหลวง (เมืองการ์หูกาวแล้วย้ายมาโจรฮัท) ช่วยบาร์บารัวด้านตุลาการหรือพิจารณาคดีและอีกตำแหน่งช่วยผู้กานที่เมืองโกฮาติ แต่ละตำแหน่งรับผิดชอบไพก์ 400 คน ไพก์ส่วนตัวอีก 30 คน 6. หนองผู้กานดูแลพลทหารมี 2 ตำแหน่ง คือประจำที่เมืองหลวงภายใต้การดูแลของบาร์บารัวและอีกตำแหน่งดูแลโดยบาร์ผู้กานที่เมืองโกฮาติทำงานด้านตุลาการ แต่ละตำแหน่งควบคุมไพก์ 6,000 คน ไพก์ส่วนตัว 30 คน นอกจากนี้ในขณะทำงานหรือกระทรวงของบาร์บารัวยังมีอีก 3 ตำแหน่งผู้กานซึ่งแต่งตั้งในสมัยเสื่อคุมฟ้าคือ ญาญาสุทราผู้กานควบคุมไพก์ 6,000 คน ไพก์ส่วนตัว 120 คน ทำหน้าที่พิจารณาคดีความหรือภาระกิจต่างๆ เมื่อบาร์บารัวไม่อยู่เมืองหลวงหรือออกนอกเมือง

การไพก์ซึ่งต้องใช้แรงงานทั้งด้านพลเรือนและทหารจะอยู่ภายใต้การดูแลของขุนนางตำแหน่ง บาร์ว ไชเกีย ฮาซาริกา ราชโควาและผู้กาน ไพก์สถานะสูงหรือฮาเมาซึ่งส่วนมากเป็นช่างทองและพ่อค้ามักจะได้รับยกเว้นการใช้แรงงานจะสังกัดกับขุนนางที่ดูแลเกี่ยวกับราชวังทั้งตำแหน่งบาร์ว ผู้กานและราชโควา เช่น ฮาเมาผู้กานดูแลไพก์ไม่เกิน 3,000 คน ไพก์ 20 คน ภายใต้สังกัดโบรา ตำแหน่งฮาซาริกามีไพก์ได้ 1,000 คน ตำแหน่งผู้กินเมืองหรือราชโความีไพก์ 3,000 คน ผู้กานเป็นหัวหน้ากองโดยมีบาร์วเป็นผู้ช่วยและในสังกัดมีไพก์ 3,000 คน ผู้กานบางตำแหน่งมีไพก์ได้ 6,000 คน ตำแหน่งบาร์บารัวและบาร์ผู้กานควบคุมไพก์ตั้งแต่ 3,000 - 12,000 คน ผู้มีตำแหน่งสูงกว่าบางตำแหน่งสามารถแต่งตั้งตำแหน่งระดับเล็กบางตำแหน่งได้ เช่น ผู้กานและราชโควา แต่งตั้งโบราและไชเกีย ตำแหน่งฮาซาริกาแต่งตั้งโดยกษัตริย์ด้วยการเสนอของโกเฮน

ในจำนวนเขลมีจำนวนมากน้อยแตกต่างกัน บางสังกัดต้องการจำนวนไพก์ทำงานมากกว่าเขลอื่น เช่น ช่างทำเรือมีมากกว่าช่างทำทองและช่างทำคันธนู การต่อเรือไพก์สังกัดผู้กานหรือเขลของเนาสาลิยาผู้กาน และเขลที่เล็กกว่าไพก์ทำลูกศรอยู่ในสังกัดบาร์ว เช่น เขล

ของดีห์นู-โซชา บาร์ว ส่วนไวก์ไม่เกิน 3,000 คน สังกัดราชโควาที่ประจำ ณ พื้นที่ต่างๆ ราชโควา
ถ้าบริหารปกครองในเขตพื้นที่เฉพาะบางแห่งที่มีอำนาจในฐานะบาร์วและผู้กาน สำหรับตำแหน่ง
โบราในบางเอกสารมี 20 กือท ซึ่งเท่ากับไวก์ประมาณ 60 คน ไชเกียดูแล 100 กือท (Sakar,
2007, p. 67)

จากตำแหน่งข้าราชการที่เป็นเสาหลักแล้วจำแนกสายยาวตลอดทุกหน่วยงานครอบคลุม
และกระจายไปตามส่วนต่างๆ ของอาณาจักรไม่ซับซ้อนแต่ถึงถิ่น ด้วยว่าต้องเข้าถึงขอบเขต
ของทุกคนเผ่าแต่ละตำแหน่งบริหารดูแลไวก์ในเขตของตนให้มีประสิทธิภาพ ไวก์ไม่ว่าจะ
ปฏิบัติหน้าที่ใดต้องฝึกทักษะรอบทุกคน หนึ่งในชีวิตเข้าสู่สังกัดทางการ ไวก์แจกเช่นเดียวกับ
ไพร่ของไทยที่เป็นดัชนีบอกระดับยศศักดิ์ แต่มีช่องว่างความต่างในบางส่วน

9. เห็นไวก์ มองศักดินาไทย

การเกณฑ์ชายเข้าทำงานเป็นปัจจัยการบริหารแรงงานของหลาย ๆ รัฐที่เนื้อในของแต่ละ
แห่งแตกต่างกันไป เช่น การสังกัดเข้าเป็นไพร่ทำงานในที่ดินให้เจ้านายหรือขุนนางถือเป็นสมบัติ
ของเจ้านายหรือขุนนางไพร่นี้เรียกว่า เซฟ (Serf) สังคมใดมีพันธะทางสงครามการเกณฑ์ไพร่
ย่อมกระทำเพื่อการรบเป็นหลัก อาหมก็มีลักษณะเดียวกัน แต่หน้าที่ด้านพลเรือนต่างๆ ยังคง
จำเป็น จุดมุ่งหมายในการเกณฑ์แรงงานชาย นอกจากการรับใช้ราชการในกิจการต่างๆ ยังมุ่ง
ให้ไวก์ได้ฝึกฝนทักษะและความรู้ให้เพิ่มพูนทั้งด้านการทหารและพลเรือนเพื่อพัฒนาอาชีพและ
ชุมชนของตน วิธีปฏิบัติการสู้รบมีประโยชน์ชัดเจนเมื่อชาติต้องการในภาวะการณฉุกเฉินต่างๆ
สำหรับไพร่ในสังคมไทยวิวัฒนาการได้ มีการอ้างและสามารถสืบค้นแน่ชัดจากยุคสุโขทัยซึ่ง
แท้จริงไพร่มีมาแต่เมื่อใดในสังคมไทยยังตามร่องรอยได้ไม่แน่ชัด กระนั้นก็ตามนักวิชาการ
หลายท่านทำการศึกษารายละเอียดเรื่องนี้ตั้งแต่สุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์ สำหรับรูปแบบไวก์
และไพร่ในส่วนนี้พิจารณา 3 ประเด็น 1. สังกัด 2. คุณค่าของไวก์และไพร่ 3. ศักดินา

1. สังกัดของไวก์ไม่มีนัยยะถึงความเป็นเจ้าของ ไวก์เป็นผู้รับใช้ประเทศไม่ใช่สมบัติ
ส่วนตัวของข้าราชการหรือเจ้านายคนใด พลเมืองมีลักษณะความสัมพันธ์ในระดับชุมชนชนเผ่า
ของตนสู่ระดับประเทศ แม้จะเป็นกลุ่มชนเผ่า แต่ลักษณะพื้นฐานสังคมทาสหรือมอบตัวให้มูลนาย
คุ้มครองเด็ดขาดนั้นไม่มี อยู่ยุคถึงรัตนโกสินทร์ปัญหาของทางการที่ไพร่ขึ้นกับมูลนายแทน
การทำงานให้รัฐคือ 1. ไวก์ (หรือเลิกเป็นสามัญชนชายอายุ 18 - 70 ปี) ประสงค์ทำงานให้มูลนาย
เนื่องจากได้รับการปกป้องรักษาทั้งในด้านการขึ้นโรงศาลและข้อพิพาทต่างๆ⁶ 2. เป็นคนของมูลนาย

⁶ ขจร สุขพานิช (2519, น. 13) สรุปมูลเหตุของการกำเนิดไพร่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา “กฎหมายจึงได้ตราความสำคัญ
ว่า ผู้ที่มีสังกัดมูลนายเท่านั้น บ้านเมืองจึงให้ความพิทักษ์รักษาในชีวิตและทรัพย์สินของตน มูลเหตุที่เกิด ‘ไพร่’
จึงมีรากฐานมาจากความจำเป็นของสังคมไทยเมื่อครั้งแรก”

ได้อย่างถาวรโดยไม่ต้องถูกเกณฑ์เป็นแรงงานให้หลวง 3. เมื่ออยู่กับมูลนายนอกจากไม่ต้องเสียเบี้ยและนำเสียบึง สัตว์ เครื่องมือทำงานไปด้วยเมื่อถูกเกณฑ์แต่ได้เบี้ยและการดูแลจากนายไพร่จึงนิยมฝากตัวเป็นคนของมูลนายซึ่งหมายรวมไปถึงครอบครัวของไพร่ด้วย มูลนายเองก็มีวิธีการเบียดบังไพร่หลวงให้มาขึ้นสังกัดตน เหตุนี้หลวงจึงหาวิธีจัดการปัญหาเป็นระยะ ดังเช่นช่วงรัชกาลที่ 5 ให้ไพร่ที่นายตายมารับราชการเป็นทหารสมัครโดยพระราชทานเงินคนละ 4 บาท ผ่า 1 สำหรับให้ทุกคนแต่ถ้าไพร่คนใดสักข้อมือ (มีสังกัด) แล้วจะสมัครไม่ได้ รับเฉพาะข้อมือขาว เพราะเจ้าขุนมูลนายไม่นำมาสักปิดบังเอาไว้หาประโยชน์ส่วนตัว (ขจร สุขพานิช, 2519, น. 50) ในสมัยพระเอกาทศรถ ยุคนี้ภาชีให้ไพร่หลวงที่ตายในสงครามไม่ให้บุตรภรรยาใช้หนี้แทน กษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดิน ฉะนั้นประชาชนอาศัยบนที่ดินของพระราชชาติต้องจ่ายค่าเช่าตอบแทนที่ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชาชนอยู่อาศัยทำกิน (ปิยะฉัตร ปิตะวรรณ, 2526, น. 3)

ความนิยมเป็นไพร่หรือเป็นคนของมูลนายไม่จำกัดยุคแม้ในสมัยพระเจ้าบรมโกษฐ์ ออกกฎลงโทษมูลนายที่ฉ้อฉลเอาไพร่หลวงเป็นของตนหรือรับไพร่ที่มีพ่อแม่ปู่ย่าเป็นไพร่หลวง การสำรวจสำมะโนประชากรไพร่ทำให้รัฐสังกัดและง่ายต่อการเรียกพลเกณฑ์ทหาร แต่ก็ไม่อาจย้ายมาเป็นไพร่หลวงได้ วิธีเบียดบังไพร่หลวง เช่น เมื่อหมดเวลาประจำการไพร่หลวงแล้วมูลนายก็ไว้ใช้งานส่วนตัวให้เบี้ยเล็กน้อยหรือปลอมสังกัดให้เป็นไพร่สมขึ้นสังกัดตนจนชราภาพ ในข้อนี้ที่ไม่พบในระบบเชลและไพร่ของอาหมคือ การได้รับความคุ้มครองจากนายตลอดเวลาที่รับใช้ เป็นคนของมูลนาย เนื่องจากไพร่ได้รับการจัดสรรให้ทำงานในสังกัดซึ่งเป็นตามตำแหน่งหน้าที่โดยหมุนเวียนปฏิบัติทั้งการทหารและพลเรือน เมื่อครบเวลาประจำการกลับถิ่นฐานทำมาหากิน ถึงแม้ขุนนางจะได้รับอนุญาตให้มีไพร่ส่วนตัวซึ่งจำกัดจำนวน อีกทั้งแม้จะมีไพร่ส่วนตัวตามที่หลวงกำหนดให้แต่ไม่ใช่ไพร่กลุ่มเดิมรับใช้ถาวร เมื่อหมดช่วงเวลาหน้าที่ก็จบลงไม่ยึดเยื้อและมีข้อผูกมัด ขุนนางไม่สามารถฉ้อราษฎร์ไพบ่ได้เพราะจำแนกชัดเจนว่าเป็นไพร่ที่ถูกเกณฑ์ทำงานตามกำหนดเวลาและเป็นเพียงสัญญาจ้างบงกชซึ่งแตกต่างจากบริวารรับใช้ครอบครัว

2. คุณค่าของไพร่และไพร่นั้นแตกต่างกันเชิง ไพร่ระดับใดก็ตามมีช่องทางเดียวในการทำงานเข้าประจำการและไม่ต้องเสียภาษี ในทางกลับกันมีเงินค่าตอบแทนจากหลวง ถ้าต้องการที่ดินทำกินหรือเพิ่มอาณาบริเวณที่ตั้งบ้านทางราชการก็จัดสรรให้โดยไม่ตกทอดเป็นมรดก พร้อมทั้งค่าส่งเป็นไพร่และจากรายชื้อบนแผ่นทองแดง เมื่อกลับสู่หมู่บ้านได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีความรู้ ด้วยว่าได้รับการฝึกฝนและเพิ่มเติมความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพ บางคนสังกัดตุลาการได้รับความรู้ทางรัฐศาสตร์ชาวบ้านยกให้เป็นที่ปรึกษาหรืออยู่ในหน่วยปกครองของหมู่บ้าน การเข้าประจำการต่อเนื่อง 3 - 4 เดือน เป็นการฝึกทักษะไม่ขาดช่วงและกลับบ้านทำงานสร้างครอบครัวตลอดเนื่องไป ขณะที่ไพร่เข้าเดือนออกเดือน (ช่วงเวลาต่างไปตามสมัย) ความสืบเนื่องที่จะช่วยครอบครัวทำเกษตร ค่าขายนั้นยากยิ่งจึงกลายเป็นหน้าที่ฝ่ายหญิง

รวมทั้งการเตรียมและจัดส่งเสบียงอาหารให้ผู้ชายที่เข้าเกณฑ์แรงงานด้วย การจ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ไพร่ต้องรับผิดชอบเอง ปิยะฉัตร (2526, น. 26) แจงค่าใช้จ่ายการสักเลกว่า “ไพร่ที่อยู่ห่างไกลจากที่สักไปมาไม่สะดวก มูลนายจะฝากขังไพร่ไว้ที่โรงขังของกรมสุรัสวดีหรือสถานที่สักด้วย ไพร่ที่รอการสักอาจเป็นเวลานานหลายวันในห้องขังต้องจ่ายค่าคุมขังตนเอง จ่ายค่าข้าวที่กินของผู้คุมขัง (หากมิได้นำข้าวมาเอง) จ่ายค่าสัก จ่ายค่าจัตรวน (หากไม่ยอมถูกล่ามโซ่จัตรวน)” และยังคงกล่าวถึงการสักว่า ต้องเสียค่าธรรมเนียม 1 บาท 1 เฟื้อง แบ่งปันระหว่างขุนนางและผู้เกี่ยวข้อง เช่น แม่กองสัก 1 สลึง กลาโหมในพระบรมมหาราชวัง 1 เฟื้อง ฯลฯ ช่วงสงครามต้นรัชกาลที่ 1 ให้เป็นไพร่หลวง 1 เดือน ไพร่สม 1 เดือน ทำกินของตน 1 เดือน หมุนเวียนเช่นนี้ ความสามารถทางช่างก็ไม่เป็นผลดีเพราะไม่สามารถทำประโยชน์แก่ตนและครอบครัว เพราะมูลนายเรียกไปทำงานเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากถูกเกณฑ์ตามปกติโดยมูลนายให้ค่าตอบแทนถูกมาก จึงปิดบังฝีมือตนเองจะถูกเกณฑ์ไปรับใช้ตลอดชีวิต (พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม, 2527, น. 65) นอกจากนี้ลูกไพร่ยังถูกกำหนดเกณฑ์การแบ่งปันคือ ถ้าพ่อเป็นไพร่สม แม่เป็นไพร่หลวงลูกตกเป็นของไพร่หลวง ถ้าลักษณะตรงข้ามให้แบ่งลูกที่เกิดมาตามกฎหมาย แบ่งให้เป็นไพร่หลวงหรือและไพร่สมตามจำนวนลูก

3. ศักดินา ท่านผู้รู้ให้ความหมายศักดินามากกว่าหนึ่งนิยาม ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงบรรดาศักดิ์ มีตำแหน่งหลายกระจายหน้าที่และเขตพื้นที่ สิ่งที่บ่งบอกฐานันดรคือ จำนวนไพร่ที่อยู่ในการกำกับดูแล ปัจจุบันคนอาหมจะถามไทเทิล (Title) ของคุณคืออะไร อันหมายถึงนามสกุล เป็นยศในอดีตที่มีไพร่ในสังกัด ชื่อตำแหน่งครั้งอาณาจักรกรุงไฉ่เป็นนามสกุลในยุคหลังเมื่อคู่สนทนาบอกกล่าว นามสกุล นั้นแสดงถึงสายยศของครอบครัว (ไม่ได้สื่อถึงเครือญาติ) และมีไพร่จำนวนเท่าใด โดยมากคนอาหมสามารถแจ้งจำนวนไพร่ของนามสกุลนั้นๆ ได้ ถึงแม้ยศตำแหน่งนี้ไม่มีมานาน 200 ปีแล้ว สำหรับบรรดาศักดิ์ของขุนนางไทยแสดงได้ทั้งจากจำนวนไพร่และที่ดิน ไพร่ที่อยู่ในความดูแลไม่มีกำหนดจำนวนเฉพาะ เจ้าขุนมูลนายจึงมักสะสมไพร่และบริวาร พร้อมทั้งตัวบ่งชี้ฐานันดรที่เป็นที่ดิน ดังเช่น อุปราชถือนา 100,000 พลทหารกรมมหาดเล็กนา 200 ไพร่เองก็ได้รับจัดสรร อาทิ สมัยพระเจ้าอยู่ทอกราชบิตที่ 1 (ค.ศ. 1369) ไพร่มีครัวศักดินา 20 ไร่ ยาจก (คนจน) 5 ไร่ วณิพก (ขอทาน)/ทาส/ลูกทาส 5 ไร่ (จิตร ภูมิศักดิ์, 2550, น. 138) การให้ที่ดินนี้พรภิรมย์ (2527, น. 53) ให้ทัศนะว่า ศักดินาที่นำเป็นการกำหนดตัวเลขแปลฐานะทางสังคม ในขณะที่อาหมได้กล่าวถึงศักดินาที่ดินเพียงว่าไพร่ผู้ใดต้องการที่ดินเพิ่มก็สามารถทำได้ แม้จะมีความจริงเดียวกันว่า ดินแดนในอาณาจักรเป็นของกษัตริย์แต่กฎบังคับทั้งด้านการใช้ประโยชน์และเสียภาษีอากรที่ดินให้แก่หลวงไม่บีบบังคับในส่วนของอาหม ที่ดินและไพร่แสดงถึงฐานันดรและมีผลได้ถึงลูกหลานจึงมิใช่เพียงบรรดาศักดิ์เฉพาะบุคคล ขณะที่อาหม

ทั้งไฟก์และที่ดินที่พระราชามอบให้ตามยศแต่ล้วนไม่จริงต้องมอบที่ดินกลับคืนให้หลวงเมื่อจบการดำรงตำแหน่ง ไฟก์เองก็หมุนเวียนอยู่ในการควบคุมตามช่วงเวลา

10. ความเปลี่ยนแปลง

ไฟก์ สมบัติส่วนตัวและตระกูล เบียดบังคนจากการรับใช้งานราชการให้เป็นสมบัติเพื่อแสดงฐานะนิตยของตนและวงศ์ตระกูล แม้กษัตริย์ทรงตระหนักถึงปัญหานี้ดี ไฟก์และทาสมิได้ปลดปล่อยตนเองจากการถูกกำกับ ไฟก์เป็นสมบัติของชาติ ถึงจะได้รับการยกย่องแต่การหลบเลี่ยงมีมากขึ้น กระทั่งเข้ายุคอังกฤษตำแหน่งขุนนางต่างๆ และไฟก์จึงค่อยๆ หดไป ไม่ว่าจะไฟก์หรือไฟก์จะมีความเป็นมาอย่างไร เดินไปบนเส้นทางไหน ระบบใดย่อมมีจุดอิมตัว

อาหมในปัจจุบันเป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในรัฐอัสสัมที่มีความหนาแน่นของประชากรในส่วนบนของรัฐแต่ความรุ่งเรืองในอดีตกลับไม่เด่นชัดพอที่จะทำให้คนรุ่นหลังซื่ออวดอ้างถึงและนำเสนอได้อย่างภาคภูมิใจโดยเฉพาะต่อผู้แข็งแกร่งทางประวัติศาสตร์เช่นอินเดีย ถึงจะปกครองยาวนานแต่ก็ไม่สามารถสร้างตนให้เป็นวัฒนธรรมหลักได้แต่กลับถูกกลืนกลาย มากเหตุผลที่อาณาจักรอาหมกลายเป็นเพียงร่องรอยประวัติศาสตร์ ประการหนึ่งนั้นอาจเริ่มจากที่ผู้ชายเป็นประชากรหลักที่ติดตามเจ้าเสือก่าฟ้าจึงต้องแต่งภรรยาออกกลุ่ม วิสัยสามัญที่ลูกจะคุ้นเคยใกล้ชิดกับวัฒนธรรมรวมถึงภาษาของแม่มากกว่า แต่กระนั้นการบริหารปกครองประเทศอย่างมีประสิทธิภาพจากตำแหน่งหน้าที่ข้าราชการที่ถือเป็นเสาหลักและไฟก์ตั้งฐานแกร่ง อาหมจึงมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์แต่ใจหรือวัฒนธรรมจึงคลายความเข้มแข็ง

11. สรุป

การกระจายสายการปกครอง จำแนกแยกย่อยหน้าที่ข้าราชการการบริหารไฟก์ เพื่อเสริมศักยภาพพลเมืองของรัฐโดยไม่จำกัดเผ่าพันธุ์เสมือนติดอาวุธให้กับอาณาจักรเอง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับไฟก์อย่างมีประสิทธิภาพเป็นการผูกมัดผู้คนที่มียอดลักษณะหลากหลายเข้าด้วยกัน สร้างความเข้มแข็งให้อาณาจักร สนธิสัญญายันดาโบ (ค.ศ. 1826) อาหมตกอยู่ใต้อาณัติอังกฤษ ผู้สำเร็จราชการชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ David Scott ทราบดีว่าอาหมมีความผูกพันและภักดีต่อกษัตริย์ของตนมากจึงยังคงสถานะกษัตริย์ไว้เพียงในนามโดยมอบเงินบำนาญและจัดสรรที่พำนักให้ เชื้อพระวงศ์บางคนได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้จัดเก็บภาษีและดูแลบางท้องที่ ตำแหน่งข้าราชการตามระบบอาหมยังคงอยู่แต่ภาระหน้าที่มีการปรับเปลี่ยนและขึ้นตรงต่อข้าราชการอังกฤษ สำหรับระบบเซลและไฟก์ให้ดำเนินต่อไป ผู้สำเร็จราชการ Lord William Bentinck ได้ปรารภว่า “เป็นความจริงแท้ที่ระบบของรัฐบาลอาหมโบราณดำเนินต่อเนื่องยาวนานถึงหกศตวรรษย่อมชี้แสดงว่าต้องมีสิ่งที่อยู่ภายใน

กฎหมายนั้น” (Bhuyan, 1985, p. 143) ท้ายที่สุดต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะเมืองขึ้น แบบแผนการบริหารการเมืองการปกครองอาหมจึงยุติลง

เอกสารที่ค้นคว้าเกี่ยวกับตำแหน่งขุนนางและไพร่มีในขอบเขตจำกัดและบทความนี้ได้นำเสนอและถ่ายทอดความรู้จากงานของ Bhuyan (1933, 1985), Phukan (2007), Sarkar (2007) และ Hazarika (2015) เป็นต้นทางหลักในการศึกษา สำหรับการศึกษาวาดด้วยไพร่ของไทย มีกล่าวไว้อย่างละเอียดซึ่งสามารถเทียบเคียงบางประเด็นมาเทียบเคียงปรากฏทั้งความเหมือนและตรงข้าม ไพร่และไพร่เป็นสามัญชนชายที่สำคัญยิ่งของสองประเทศแต่กันแต่มีความต่าง นั่นคือ ศักดิ์ศรีความเป็นคนหรือเกียรติของพลเมือง

การปกครองได้บริหารจัดการให้มีตำแหน่งครอบคลุมกิจการต่างๆ โดยเฉพาะด้านการรบ เอกสารโบราณทั้งภาษาอาหมและอัสสัมได้บันทึกหน้าที่เหล่านี้ไว้อย่างละเอียด ในการศึกษาได้นำเสนอเพียงบางส่วน และได้ทำความรู้จากกลุ่มคนไทยสายนี้ผ่านวิธีการบริหาร ด้วยการกระจายหน้าที่ของพลเมืองในดินแดนอาณาจักรอาหม

เอกสารอ้างอิง/References

- ขจร สุขพานิช. (2519). ฐานันดรไพร่. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2550). โฉมหน้าศักดินาไทย. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์. (2552). การศึกษาประวัติศาสตร์อาหม. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ปิยะฉัตร ปิตะวารณ. (2526). ระบบไพร่ในสังคมไทย พ.ศ. 2411-2453. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม. (2527). ไพร่ในสมัยอยุธยา. ใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ. 2484 (น. 7-87). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Baruah, S.L. (1985). A Comprehensive History of Assam. New Delhi: Munshiram Manoharlal.
- Bhuyan, Surya K. (1933). Tungkhungia Buranji. Calcutta: Oxford University Press.
- _____. (1969). Satsari Assam Buranji. Gauhati: Division.
- _____. (1985). Studies in the History of Assam. Gauhati: Omsons.
- Choudhury, Pratap. (1991). 'The Brahmaputra Valley: It's Civilization'. In Saikia, Nagen.(Ed.), Assam and the Assamese Mind. Jorhat: Nabajiban.
- Gait, Edward. (2005). A History of Assam. Guwahati: LBS.

- Hazarika, Nilam. (2015). A Study in the Ahom Military Syatem in Medieval Assam.
International Journal of Humanities and Social Science Invention, 4(6), 17-22.
- Ghosh, Lipi. (2007). Tai Cultural Matrix in Indian History: A Study of Tai-Ahom Heritage
in Northeast India. *Prachya A Journal on Asia: Past & Present*, 2, 32-56.
- Phukan, J. N. (2007). 'The Tai-Ahom Power in Assam'. In Barpujari, H.K.(Ed.), The
Comparative History of Assam Vol. II. Guwahati: Publication Board Assam.
- Saikia, Nagen. (1980). Assam and the Assamesse Mind. Jorhat: Asam Sahitya Sabha.
- Saikia, Sayeeda Yasmin. (1997). In the Meadows of Gold. Guwahati: Spectrum.
- Sarkar, J.N. (2007). 'The Ahom Admistration'. In Barpujari, H.K.(Ed.), The Comparative
History of Assam Vol. III. Guwahati: Publication Board Assam.
- Singh, B.P. (1998). Indian's Culture: The State, the arts and Beyond. New Dehli:
Oxford University.